

PATVIRTINTA
Kauno rajono savivaldybės mero
2025 m. liepos 31 d. potvarkiu Nr. MP-938

**KAUNO R. LAPIŲ LOPŠELIO-DARŽELIO
IKIMOKYKLINIO UGDYMO
PROGRAMA**

„VISKAS, KAS GERIAUSIA – VAIKUI“

Kauno rajonas, 2025

Turinys

I BENDROSIOS NUOSTATOS	2
1. Ikimokyklinio ugdymo programos ir strateginių dokumentų sąsajos	
1.1. Ugdymo ir raidos teorijų aspektas;	
1.2. Vaiko poreikiai;	
1.3. Tėvų (globėjų) ir vietos bendruomenės poreikiai;	
1.4. Darželio savitumas;	
1.5. Požiūris į vaiką;	
1.6. Ugdymą(si) grindžiančios vertybės.	
II IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI	7
III TIKSLAS, UŽDAVINIAI IR UGDYMO(SI) REZULTATAI	8
IV UGDYMO(SI) TURINYS, PROCESAS IR APLINKOS	12
V VAIKŲ UGDYMO(SI) PAŽANGA, UGDYMO(SI) TĘSTINUMAS	37
VI LITERATŪRA	41

I BENDROSIOS NUOSTATOS

1.1 Ugdymo ir raidos teorijų aspektas

Kauno r. Lapių lopšelis-darželis (toliau – Darželis) yra Kauno rajono savivaldybės biudžetinė, pelno nesiekianti ikimokyklinio ugdymo institucija, padedanti tėvams vykdyti vaikų ugdymo funkcijas. Įstaigos veikla grindžiama Lietuvos Respublikos Konstitucija, Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymais, Vaiko teisių apsaugos įstatymais, Vyriausybės nutarimais, Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos bei steigėjo norminiais teisės aktais ir nuostatais.

Darželio ikimokyklinio ugdymo programa (toliau – Programa) „Viskas, kas geriausia - vaikui“ parengta vadovaujantis „Ikimokyklinio ugdymo programos gairėmis“, patvirtintomis Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2023 m. rugsėjo 4 d. įsakymu Nr. V-1142 bei „Universalus dizaino mokymuisi gairėmis“, 2023.

Programoje ugdymo procesas orientuotas į vaiko raidos ir ugdymo teorijų įvairovę, kartu neatsiejant priežiūros bei ugdymo vienovės.

Programa parengta laikantis Humanistinės sistemos principų, kur žmogus suvokiamas, kaip nedaloma visuma, todėl taikomas Holistinis ugdymas.

Holistinis ugdymas (1 pav. Holistinio ugdymo schema) neapsiriboja vien akademiniais pasiekimais, juo formuojamas teigiamas požiūris į aplinką, skatinamas atsakomybės už save ir kitus jausmas bei mokoma priimti kitus žmones be išankstinių nuostatų. Holistinis ugdymas remiasi principais, kurie padeda sukurti harmoningą mokymosi aplinką ir skatinti asmenybės darnos ugdymą, todėl Visuminis ugdymas dar vadinamas holistiniu.

1 pav. Holistinio ugdymo schema

Ikimokyklinio ugdymo programa „Viskas, kas geriausia - vaikui“ grindžiama konstruktyvizmo, sociokultūrine, socialine kognityvine bei bioekologinių sistemų teorijomis. Konstruktyvizmo raidos teorija atskleidžia mūsų požiūrį į vaiką ir jo ugdymąsi – vaikas yra pats aktyviai besimokantis, pats konstruojantis savo žinojimą. Sociokultūrinė teorija pabrėžia socialinių sąveikų svarbą. Vaikas, aktyviai sąveikaujantis su aplinkiniais, ir per sąveikas plėtojantis savo psichikos galias, kuriantis savo asmenybę. Socialinė kognityvinė teorija artima tuo, kad vaikas žinojimą apie pasaulį kuria pasidalytose sąveikose, pasaulį suvokia, kaip vientisą ir neskaidomą. Bioekologinių sistemų teorija teigia, kad vaiką reikia suprasti jo natūralios aplinkos kontekste. Ekologinių sistemų teorinė prieiga praplečia holistinio požiūrio į vaiką sampratą ir yra orientuota į visuminį vaiko ugdymą.

Universalus dizainas mokymuisi tai sėkmingas visų vaikų dalyvavimas ugdymosi procese, eliminavus ugdymo aplinkos barjerus, pasitelkiant ugdymo metodų ir priemonių įvairovę. Įstaigoje pripažįstamas prigimtinis kiekvieno vaiko ugdymosi ir ūgties skirtumas. Taikydami universalus dizaino mokymuisi prieigą, vadovaujames esminė nuostata, kad vaikų įvairovė yra natūralus reiškinys. Ugdymo(si) procesą praturtiname priemonėmis, ugdymo būdais, kitomis laikinomis paramos priemonėmis, siekiant sudaryti bebarjerę ugdymo aplinką, kurią kuria mokytojai, specialistai, įstaigos vadovai.

1.2 Vaiko poreikiai

Darželyje ugdomi skirtingos asmeninės patirties, socialinės padėties, kultūros, įvairių poreikių vaikai nuo 1,5 iki 6 metų.

1,5–3 metų mažyliai pradeda aktyviai tyrinėti pasaulį. Šiuo amžiaus tarpsniu vaikui gyvybiškai svarbu pačiam atrasti, pasiekti, nuspręsti. Nuo 4 iki 6 metų labiausiai vystosi vaikų iniciatyvumas, todėl jis nori išbandyti naujusių dalykų, pažinti, eksperimentuoti, kurti. Darželyje sukuriamos prielaidos, užtikrinančios pagrindinių, kiekvienam vaikui aktualių poreikių tenkinimą ir turtinimą:

žaidimo poreikis - turėti laisvę, pakankamai laiko, erdvės, žaidimo partnerių ir galimybę per bendrus žaidimus kurti vaikų kultūrą. Pripažįstama žaidimo, kaip savarankiškos vaiko veiklos, nelygstama vertė. Nuolat stebėdami ir tinkamoje situacijoje jautriai įsitraukdami į žaidimus, suaugusieji padeda vaikams augintis žaidimo gebėjimus;

saugumo poreikis - jaustis saugiam, gerbiamam, matomam, girdimam, tinkamai globojamam, sulaukti paramos ir pagalbos, kai jos reikia. Ugdant vaikus rūpinamasi ne tik užtikrinti jų saugumą, bet ir juos pačius įtraukti į rūpinimąsi savo bei kitų saugumu;

draugysčių poreikis - jaustis priimamam, jausti bendrumą, lygiavertiškumą su kitais, kitų paramą, artimumą, turėti vieną ar keletą artimesnių draugų. Sukuriama ugdymo(si) aplinka, skatinanti vaikus tyrinėti ir atrasti, kaip būti, gyventi ir veikti kartu;

komunikavimo poreikis - dalintis su kitais emocijomis, mintimis, idėjomis žodžiu ir nežodinėmis priemonėmis (mimika, judesiu, piešiniu, muzikos kūriniais ir pan.). Vaikams sudaromos sąlygos išbandyti įvairias komunikavimo su vaikais ir suaugusiais priemones ir atrasti pagarbaus, veiksmingo bendravimo būdus;

pažinimo džiaugsmo poreikis – smalsauti, tyrinėti, klausinėti, aiškinti(s), kurti ir išbandyti, džiaugtis naujais atradimais ir gebėjimu pažinti. Taikyti ugdymo(si) procese įgytas patirtis vaikai kuria ir perkuria savo teorijas apie pasaulį;

kūrybinės saviraiškos poreikis – tyrinėti ir atrasti unikalias savo kūrybines galias per įvairias veiklas. Kuriamos ir spontaniškų, ir kryptingų veiklų galimybės, palankios atsiskleisti vaikų interesams, gabumams ir auginti savitą raiškos stilių;

Programa taip pat sukuria prielaidas atliepti ir tenkinti **unikalius kiekvieno vaiko poreikius**, tarp jų ir specialiuosius ugdymosi poreikius.

1. 3 Tėvų (globėjų) ir vietos bendruomenės poreikiai

Darželio paskirtis – bendradarbiaujant su šeima ugdyti vaiką, atsižvelgiant į tėvų (globėjų) lūkesčius ir vaikų poreikius. Bendravimas ir bendradarbiavimas su šeima grindžiamas abipusiu supratimu ir atsakomybe, geranoriškumu, pagarba, konfidencialumu, pagalba ir dėmesiu.

Vienas svarbiausių siekių – užtikrinti sąveiką tarp pedagogo, vaiko ir šeimos. Tėvai ir pedagogai kuria vaiko gyvenimo erdvę, o tai, ką jis patiria joje, suteikia jo vystymui(si) kryptį, lemia ugdymo(si) kokybę. Tėvų dalyvavimas įstaigos gyvenime lemia vaikų pasiekimus, motyvaciją, savivertę ir elgesį. Darželio siekis bendradarbiaujant su šeima:

- atskleisti šeimai vaiko gyvenimo Darželyje ypatumus ir supažindinti su ugdymo sąlygomis;
- šviesti tėvus pedagogikos ir psichologijos klausimais;
- susipažinti su šeimos gyvenimo būdu ir drauge ieškoti bendrų ugdomojo poveikio vaikui priemonių;

- tėvų ir pedagogų bendradarbiavimas turi vadovautis principu, kad viskas, kas daroma, daroma vaikų labui.

Tėvai (globėjai) yra nuolatiniai pagalbininkai ugdymo(si) procese, ugdomosios aplinkos ir teigiamo mikroklimato kūrime, palaiko tradicijų puoselėjimą, vaikų sveikatos stiprinimą, aktyviai dalyvauja

renginiuose, projektuose. Su tėvais (globėjais) tariamasi dėl vaiko ugdymo(si) tikslų, švietimo pagalbos teikimo, vaikų saviraiškos poreikių tenkinimo, atsižvelgiama į jų lūkesčius.

Bendravimui naudojame elektroninį dienyną, elektroninį paštą, socialinius tinklus, susitikimus, individualius pokalbius, atvirų durų dienas ir pan.

1. 4 Darželio savitumas

Darželis - tai moderni, atvira pokyčiams ir visuomenei, 5 grupių bendruomenės ugdymo įstaiga, įsikūrusi užmiestyje, 15 km. nutolusi nuo Kauno miesto centro. Geografiškai Lapių seniūnija yra plačiai išplitusi. Ši geografinė padėtis lemia Darželio savitumą, kuris sąlygoja vaikų ugdymą gamtos pažinimo ir saugojimo linkme.

Darželio bendruomenė, puoselėdama skirtingo pobūdžio tradicijas, organizuoja rytmečius, popietes, vakarones, išvykas, tikslinius susitikimus. Renginių temos siejamos tiek su metų laikais, tiek su tradicinėmis šventėmis, tiek su kitais minėtiniais įvykiais bei jų datomis.

Organizuojant renginius bendradarbiaujama su Lapių laisvalaikio centru, Lapių pagrindine mokykla, Lapių seniūnija, policijos nuovada, Lapių ugniagesių komanda.

Didelis dėmesys skiriamas vaikų ekologiniam ugdymui ir sveikatos stiprinimui. Atsižvelgiant į įstaigos savitumą – sveikatingumo kryptį, darželis vykdo bei dalyvauja įvairiuose sveikatinimo ir fizinį aktyvumą skatinančiuose projektuose, iniciatyvose, žaidynėse, akcijose.

Ugddami vaikų meninius gebėjimus, lankomės Kauno lėlių teatre, stebime į pačią ugdymo įstaigą atvykstančių teatrų spektaklius, dalyvaujame sportiniuose, kultūriniuose, pažintiniuose bei šventiniuose renginiuose Lapių pagrindinėje mokykloje. Darželio bendruomenei bei ugdytiniams sudaromos sąlygos dalyvauti rajoniniuose bei respublikiniuose konkursuose, parodose, projektuose, į kuriuos kviečiami įsitraukti ir tėvai ar globėjai.

Darželio vaikai turi galimybę įgytus įgūdžius tobulinti lankydami Lapių pagrindinę mokyklą.

1. 5 Mūsų požiūris į vaiką, jo ugdymą(si)

Lietuvos vaikų ikimokyklinio ugdymo koncepcija teigia, kad „visuomenės atsinaujinimui būtina užtikrinti laimingą vaikystę, laiduoti vaikui fizinę, psichinę ir socialinę gerovę, nepažeisti jo teisių. Žvelgiant į žmogų kaip į absoliučią vertybę, svarbu pripažinti ir vaiko vidinio pasaulio nepriklausomybę bei savarankiškumą kaip pagrindinę teisingo ugdymo garantą“. Todėl, ugdant vaikus tokiam dinamiškam pasauliui, koks yra dabar, ypač svarbu pabrėžti holistinio vaiko ugdymo(si) svarbą, pasitelkiant žaidimu grindžiamą patirtį, kuri ir skatina, ir ugdo vaikus saugiai rizikuoti ir tapti kūrybiškais problemų sprendėjais.

Lygiagrečiai skatinamas vaiko iniciatyvumas, sumanumas, kūrybiškumas, sudaromos sąlygos vaikui atsiskleisti ir ugdomi įvairūs jo gebėjimai.

Darželio pedagogų požiūris – ugdyti laisvą vaiką, o laisvas vaikas yra tada, kai jis turi savo judesių tikslą, kai gali laisvai pasirinkti naują veiklą, turi galimybę samprotauti, daryti sprendimus, taisyti klaidas ir tokiu būdu programuoti bei formuoti savo asmenybę.

Darželis atviras kaitai ir saugi aplinka vaikui, kuriame vaikas – asmenybė ir kūrėjas, pedagogas – asmenybė, kūrėjas ir draugas, tėvai - ugdymo proceso dalyviai ir patarėjai.

Vaikų ugdymo(si) sunkumus padeda spręsti logopedas, psichologas, specialusis pedagogas, mokytojo padėjėjas.

1. 6 Ugdymą(si) grindžiančios vertybės

Vaikų ugdymą(sis) grindžiamas požiūriu į vaiką ir jo ugdymą(si) sąlygotomis vertybėmis:

vaiko orumas – kiekvieno vaiko nelygstamos vertės, autentiškumo, unikalumo pripažinimas ir puoselėjimas;

vaiko gerovė – vaikų gerovės pirmumo pripažinimas, puoselėjant vaiko saugumą, sveikatą, darną su savimi ir kultūrine, socialine bei fizine aplinka;

saviraiškos laisvė – kiekvieno vaiko kūrybinio potencialo ir laisvės išreikšti save pripažinimas, palaikymas ir skatinimas;

lygiavertis dalyvavimas – lygiavertėmis sąveikomis grindžiamo ugdymo(si) vertės pripažinimas, sudarant maksimalias sąlygas kiekvienam vaikui dalyvauti bendrame ugdymosi procese ir pašalinant ugdymosi kliūtis;

lygiateisiškumas ir teisingumas – vienodų teisių augti ir ugdytis visiems pripažinimas, užtikrinant galimybes kiekvienam vaikui optimaliai vystyti ir reikšti savo potencines galias nepriklausomai nuo prižasčių, susijusių su lytimi, sveikata, socialine ir kultūrine padėtimi. Minimizuojamos atskirties ir diskriminavimo galimybės, atstovaujama vaikų teisėms mokykloje ir už jos ribų;

pagarba, tolerancija ir atvirumas įvairovei – atviros, pagarba, empatija ir tolerancija grindžiamos ugdymo(si) aplinkos kūrimas, pripažįstant įvairovę kaip vertybę ir sudarant sąlygas visiems vaikams sėkmingai dalyvauti, natūraliai priimant prigimtinius ir kultūrinius skirtumus;

bendruomeniškumas, demokratija ir pilietiškumas – pagarba asmeniui grindžiamos demokratinės aplinkos kūrimas, priklausymo bendruomenei jausmo puoselėjimas, atsakomybės už save ir kitus ugdymasis;

kultūrinis tapatumas – pagarbos savo šalies kultūrai (gimtajai kalbai, etninei kultūrai, tautos istorijai) puoselėjimas, padedant vaikui išreikšti save kaip savo šalies kultūros dalyvį ir kūrėją ir pozityviai priimti kitų kultūrų savitumą.

II IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

Programa parengta vadovaujantis svarbiausiais ikimokyklinio ugdymo principais, užtikrinančiais ugdymo(si) kryptingumą, integralumą, veiksmingas ugdomasias sąveikas ir ugdymo(si) kokybę:

- **ugdymo(si) ir priežiūros vienovės principas.** Ikimokyklinio ugdymo(si) procesui būdinga ugdymo(si) ir priežiūros vienovė. Kiekviena suplanuota ir nesuplanuota sąveika bei kasdienė rutina yra ugdanti, turtinanti vaiko patirtį. Ilgalaikis, nuolatinis, saugus vaiko emocinis ryšys su mokytoju sukuria prielaidas visavertei vaiko raidai ir ugdymui(si);

- **vaiko raidos ir ugdymo(si) dermės principas.** Ugdymo(si) procese atsižvelgiama į raidos nulemtą vaikų poreikių, patirties ir gebėjimų įvairovę ir skatinama visapusiška vaiko raida – fizinė, emocinė, socialinė, pažinimo, komunikavimo, meninės raiškos;

- **žaismės principas.** Žaismingumas yra viso ikimokyklinio vaikų ugdymo(si) pagrindinis bruožas, neatsiejama tyrinėjimo, eksperimentavimo, fantazavimo, kūrybos dalis, o žaidimas – svarbiausia savarankiška vaiko veikla;

- **sociokultūrinio kryptingumo principas.** Ugdymas(is) yra grindžiamas žmogiškosiomis, tautinėmis ir pilietinėmis vertybėmis, padedančiomis vaikams įsitraukti į supančią kultūrinę aplinką ir didinančiomis atvirumą kultūrinei bei kalbinei įvairovei;

- **integralumo principas.** Siekiama visuminės vaikų raidos, užtikrinamas darnus visų pasiekimų sričių gebėjimų plėtojimas, ugdymo(si) sričių tarpusavio ryšiai, vidinės turinio sąsajos kiekvienoje ugdymo(si) srityje, vaikų veiklos integralumas;

- **įtraukties principas.** Sudaromos sąlygos kiekvienam vaikui ugdytis, plėtoti savo galias, gauti reikiamą pagalbą, patirti sėkmę, atsižvelgiant į ugdymosi poreikių įvairovę;

- **kontekstualumo principas.** Vaikų ugdymas(is) vyksta estetiškuose, į veiklą įtraukiančiuose, vaikų iniciatyvoms atviruose artimiausios socialinės, kultūrinės, kalbinės ir gamtinės aplinkos kontekstuose, siekiama vaikų ugdymo(si) patirčių aktualumo, prasmingumo;

- **vaiko ir mokytojo bendro veikimo principas.** Aplinkos, sąveikos, bendros prasmės kuriamos įsiklausant ir atliepant vaikų poreikius, interesus, iniciatyvas, nuomonę, drauge priimant sprendimus;

- **lėtojo ugdymo(si), užtikrinančio gilų įsitraukimą, principas.** Vaikai giliai išgyvena ir pajaučia kiekvieną *čia ir dabar* momentą, kai skiriama pakankamai laiko kasdienei rutinai, tyrinėjimo ar kūrybos procesui, nuostabai ir atradimo džiaugsmui;

- **reflektyvaus ugdymo(si) principas.** Mokytojas drauge su vaiku emocijomis ir veiksmais atspindi vaiko veikimo patirtis. Su vaikais drauge pagal jų gebėjimus apmąstomos vaikų emocijos, veiklos ir jų rezultatai, numatomas tolesnis veikimas. Mokytojai apsvarsto autentiškas vaikų patirtis, veiklos kokybę ir savo pedagoginių sprendimų poveikį vaikų ugdymui(si);

- **šėimos ir mokyklos partnerystės principas.** Mokykla ir šeima (globėjai) bendradarbiauja rengiant Programą, užtikrinant ugdymo(si) tęstinumą ir dermę, kuriant susitelkusią, kartu besimokančią bendruomenę. Tėvai ir mokyklos darbuotojai pasitiki vieni kitais ir veikia dėl vaikų interesų.

- **konfidencialumo principas.** Garantuoja, kad apie vaiko ugdymąsi ir jo vystymąsi tėvams ir su vaiku dirbantiems specialistams informacija teikiama tik individualiai.

III TIKSLAS, UŽDAVINIAI IR UGDYMO(SI) REZULTATAI

Ikimokyklinio ugdymo **tikslas** – atsižvelgiant į vaikų prigimtines galias, patirtį, poreikius, šėimos ir bendruomenės susitarimus, kurti lanksčius edukacinius kontekstus, įgalinančius vaikus išsiugdyti pasitikėjimo, rūpinimosi savimi ir kitais, kultūrinio ir socialinio jautrumo, komunikavimo, lankstaus mąstymo, kūrybiškumo, mokėjimo mokytis pradmenis.

Uždaviniai:

1. Atpažinti kiekvieno vaiko ugdymo(si) poreikius, kylančius iš asmenybės raidos tarpsnio, individualių raidos ypatumų, prigimtinių gebėjimų visumos ir sociokultūrinės aplinkos.

2. Taikyti ugdymo(si) metodus ir priemones, kurie būtų orientuoti į vaiką ir jo vertybes.

3. Organizuoti ugdymą derinant kryptingą mokytojo ir spontanišką vaiko veiklą, taikant patirtinio ugdymo(si) metodus (projektus, tyrinėjimus, eksperimentavimą, pažintines išvykas ir kt.) pripažįstant žaidimą, kaip vaiko raidos šaltinį, jo ugdymo(si) būdą ir pagrindinę veiklą, nepamirštant ir kasdieninio vaiko gyvenimo grupėje kaip neatsiejamos ugdymo(si) dalies.

4. Kurti saugią, įtraukiančią ir raidą skatinančią ugdymo(si) aplinką, pritaikytą tam tikram ikimokyklinio amžiaus vaikų tarpsniui.

5. Užtikrinti vaikų pažangos stebėseną ir vertinimą, sudarant galimybes kiekvienam vaikui įvairiais būdais pademonstruoti pasiekimus, sistemingai juos fiksuoti, analizuoti, aptarti su tėvais (globėjais) bei švietimo pagalbos specialistais, siekiant kryptingos pažangos.

6. Kurti ir plėtoti pasitikėjimu bei pagarba, aktyvia partnerystėje grindžiamą tikslingą bendradarbiavimą su tėvais (globėjais), švietimo pagalbos specialistais ir kitais švietimo pasaugų tiekėjais.

Numatytam ugdymo tikslui pasiekti, numatomos lanksčios ugdymo(si) sąlygos, kurios skatina tikslu nusakytų **vaikų galių** auginimą ir padeda vaikams tapti:

- Pasitikintiems.
- Besirūpinantiems savimi ir kitais.
- Jautriems kultūrinei ir socialinei įvairovei.
- Komunikabiliems.
- Lanksčiai mąstantiems.
- Kūrybingiems.
- Sėkmingai besimokantiems.

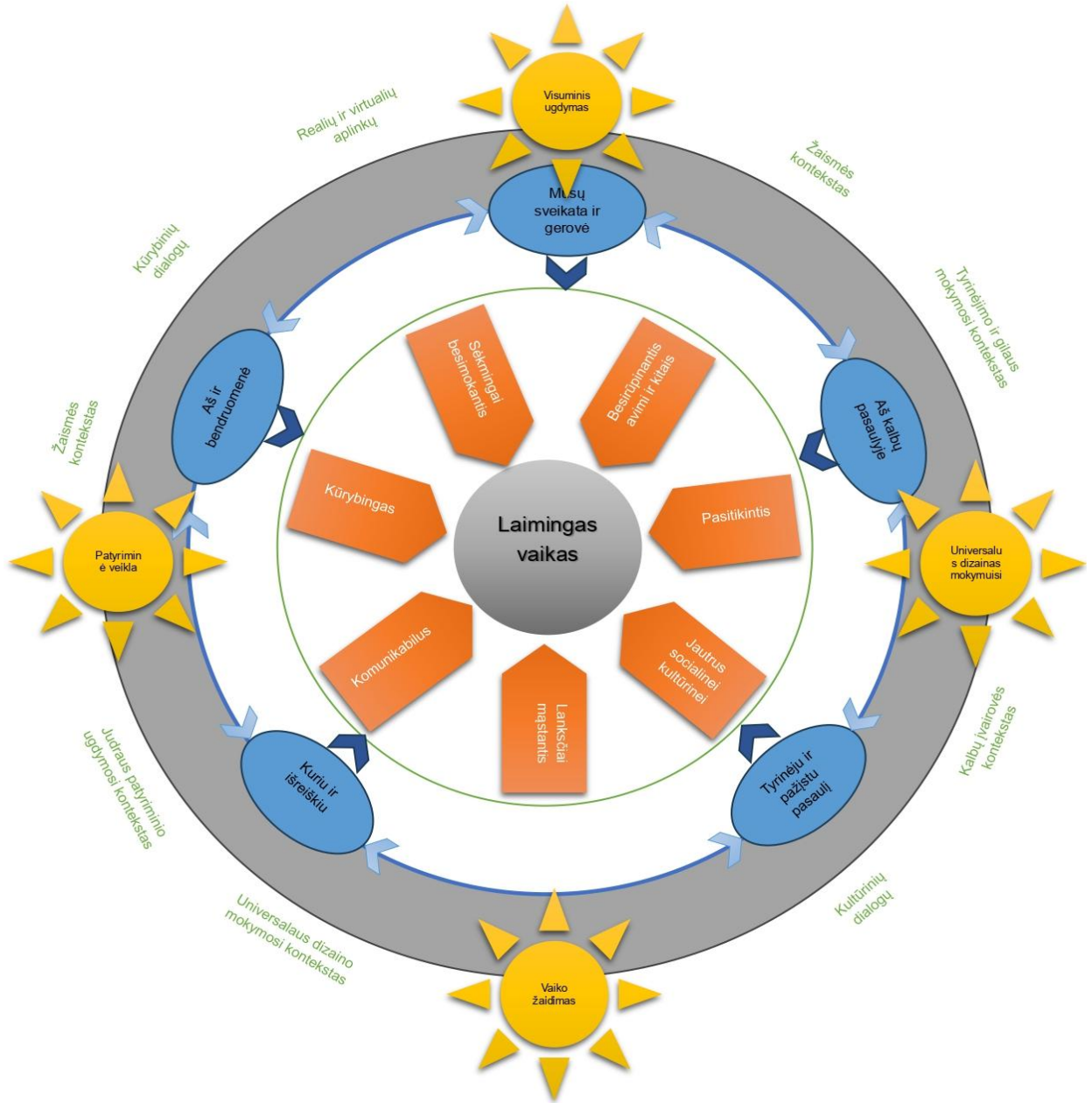
Konceptualus ugdymo modelis

Programoje modeliuojamas integralus, vientiso pasaulio vaizdo kūrimąsi sąlygojantis vaikų ugdymo(si) procesas, užtikrinant balansą ir dermę tarp atskirų ikimokyklinio ugdymo(si) sričių, bei ugdymosi ir ugdymo procesų.

Konceptualus ugdymo modelis (2 pav. sukuria lanksčią, visapusišką ugdymo aplinką, kurioje kiekvienas vaikas gali augti ir tobulėti pagal savo individualius poreikius, galias ir gebėjimus.

Ugdymo(si) centre yra vaikas ir 7 jo plėtojamose galios. Kiekviena vaiko raidą skatinanti visuminio ugdymo(si) sritis yra pritaikyta stiprinti ir ugdyti tam tikras vaiko galias, kurios būtinos siekiant visapusiško asmenybės vystymosi, per konkrečius vaiko pasiekimus. Šis modelis skatina holistinį vaikų ugdymą, kuris apima ne tik akademinis gebėjimus, bet ir socialinius, emocinius, fizinius bei kūrybinius aspektus. Tai padeda kurti harmoningai besivystančią asmenybę.

Vaiko raidą skatinantis visuminis ugdymas
(konceptualus modelis)

Ikimokyklinio **ugdymo rezultatai** yra vaikų raidos ir ugdymosi procese nuosekliai įgyjami bei plėtojami jų pasiekimai: vertybinės nuostatos, žinios, supratimas bei gebėjimai. Ugdymo(si) pasiekimai suskirstyti į 18 pasiekimų sričių, kurių visuma laiduoja optimalią visų vaiko potencinių galių ūgtį. Programoje vaikų ugdymo(si) rezultatus nusako šios pasiekimų sritys ir jas sudarantys dėmenys:

- **kasdieniai gyvenimo įgūdžiai** – asmeniniai valgymo ir mitybos įgūdžiai; kūno švaros ir aplinkos tvarkos palaikymo įgūdžiai; saugaus elgesio įgūdžiai;
- **fizinis aktyvumas** – stambiosios motorikos įgūdžiai ir fizinės vaiko ypatybės; smulkiosios motorikos įgūdžiai, rankų ir akių koordinacija;
- **emocijų suvokimas ir raiška** – savo jausmų raiška, suvokimas ir pavadinimas; kitų žmonių jausmų atpažinimas ir tinkamas reagavimas į juos; savo ir kitų žmonių jausmų apmąstymas;
- **savireguliacija ir savikontrolė** – gebėjimas nusiraminti, atsipalaiduoti; savo dėmesio, jausmų raiškos ir elgesio valdymas; gebėjimas laikytis susitarimų, taisyklių;
- **savivoka ir savigarba** – savo kūno pažinimas; asmeninio tapatumo jausmas ir teigiamas savęs vertinimas; bendrystės su šeima ir grupe jausmas; kalbinio, tautinio ir pilietinio tapatumo jausmas;
- **santykiai su suaugusiaisiais ir bendraamžiais** – gebėjimas užmegzti geranoriškus santykius su kitais vaikais ir suaugusiaisiais; gebėjimas atpažinti ir pripažinti savo ir kitų panašumus bei skirtumus; gebėjimas bendrauti, mokymasis bendradarbiauti, gebėjimas prisidėti prie grupės gerovės kūrimo;
- **aplinkos pažinimas** – socialinės ir kultūrinės aplinkos pažinimas; gamtinės aplinkos pažinimas; pagarba gyvybei ir aplinkai;
- **matematinis mąstymas** – skaičiaus pajauta, samprotavimai apie kiekį ir duomenis; mato pajauta ir išmatuojamų dydžių palyginimas; geometrinių modelių pažinimas;
- **skaitmeninis sumanumas** – gebėjimas tikslingai naudoti skaitmenines priemones; elementaraus skaitmeninio turinio kūrimas; saugus naudojimasis išmaniaisiais įrenginiais; veiksmų sekų naudojimas problemoms spręsti;
- **kalbų supratimas** – gebėjimas klausytis ir suprasti kitų kalbėjimą bei reaguoti į nežodinę raišką; gebėjimas suprasti įvairiomis formomis (simboline, garsine, grafine, vaizdine, žodine) perteikiamas prasmes; domėjimasis tekstu, raidėmis ir simboliais; gebėjimas suprasti amžių atitinkančius meninius ir informacinius tekstus;
- **kalbinė raiška** – gebėjimas išreikšti patirtį, jausmus ir mintis, įsitraukti ir plėtoti pokalbį; gebėjimas pasakoti, atpasakoti, apibūdinti, kurti, aiškinti taikant nežodines ir žodines raiškos priemones; gebėjimas komunikuoti paprastomis rašytinės raiškos formomis;

- **estetinis suvokimas** – nusiteikimas estetiems potyriams ir džiaugsmui; aplinkos, žmonių santykių, meno, savo ir kitų kūrybos grožio pajauta; jautrumas meno raiškos ir kitokios kūrybos įvairovei; jutiminių ir emocinių grožio išgyvenimų prisiminimas, apmąstymas ir dalinimasis su kitais;
- **meninė raiška** – tyrinėjimas ir eksperimentavimas pasitelkiant įvairias menines priemones ir formas; raiška skirtingomis meninėmis priemonėmis ir būdais; menų kalbų vertingumo supratimas, jų aptarimas ir pasirinkimas;
- **kūrybiškumas** – kūrybinių idėjų tyrinėjimas, fantazavimas, spontaniškas išbandymas, atkartojimas; kūrybinių idėjų plėtojimas ir įgyvendinimas (improvizavimas, komponavimas ir interpretavimas); savo ir kitų kūrybos reflektavimas, kūrybinių sprendimų pasirinkimas ir pritaikymas;
- **tyrinėjimas** – domėjimasis, eksperimentavimas, gebėjimas kelti klausimus, numatyti; gebėjimas taikyti įvairius tyrinėjimo būdus ir priemones; gebėjimas atliepti, apmąstyti, aptarti tyrinėjimo procesą ir atradimus;
- **problemų sprendimas** – gebėjimas atpažinti problemą; gebėjimas ieškoti problemos sprendimo būdų ir juos įgyvendinti; gebėjimas atsižvelgti į savo sprendimo pasekmes;
- **gebėjimas žaisti** – gebėjimas žaidime laikytis priimto vaidmens; gebėjimas koordinuoti žaidimo veiksmus su kitais žaidėjais; gebėjimas organizuoti žaidimo erdvę; gebėjimas kurti žaidimo siužetą;
- **mokėjimas mokytis** – gebėjimas įsitraukti į dominančią veiklą; pastangos kryptingai veikti įgyvendinant ketinimą ar tikslą; gebėjimas stebėti savo ir bendro veikimo pažangą bei koreguoti procesą; gebėjimas reflektuoti savo veiklos procesą ir rezultatą.

IV. UGDYMO(SI) TURINYS, PROCESAS IR APLINKOS

Ikimokyklinio ugdymo(si) pagrindas yra grindžiamas visuminiu ugdymu(si), universaliu dizainu mokymuisi, vaiko žaidimu ir kita patirtine veikla:

- visuminis ugdymas(is) yra pagrindinė ikimokyklinio ugdymosi kryptis, kuri lemia vaikų emocinių, socialinių, fizinių, pažinimo, kalbos, kūrybos potencinių galių harmoningą plėtojimąsi. Programoje modeliuojamas integralus, vientiso pasaulio vaizdo kūrimąsi sąlygojantis vaikų ugdymosi procesas, užtikrinamas balansas ir dermė tarp atskirų ikimokyklinio ugdymo(si) sričių, tarp ugdymosi ir ugdymo procesų;

- universalus dizainas mokymuisi yra kiekvieno vaiko sėkmingą ugdymąsi laiduojanti įtraukaus ugdymo organizavimo prieiga. Visavertę įtrauktį užtikrina prigimtinių kiekvieno vaiko ugdymosi skirtumų pripažinimas ir kokybiškai įgyvendinamos esminės ugdymo(si) proceso modeliavimo kryptys:

- vaiko įsitraukimas į ugdomąją veiklą, sudominant ir sužadinant pozityvias emocijas;

- gilėjantis supratimas, gaunant ir tyrinėjant informaciją įvairiais būdais;

- įgytos patirties raiška, savarankiškai sugalvojant idėją, ją įgyvendinant, atspindint ar aptariant rezultata;

- vaiko žaidimas ir kita patirtinė veikla yra pagrindinės, viena kitą papildančios ugdomosios veiklos. Vaikų žaidimas yra paties vaiko kuriama ir valdoma veikla, kuomet sutelkiamos visos jau įgytos ir plėtojamos galios. Darželyje plėtojama visos bendruomenės žaidimo kultūra, skatinanti žaisti, kurti ir bendradarbiauti. Siekiama vaikų savarankiško žaidimo ir žaismingo ugdymo(si) vienovės bei darnos. Patirtinės veiklos yra vaiko ugdymasis darant, veikiant: pajaučiant, stebint, tyrinėjant, eksperimentuojant, modeliuojant, kuriant, komunikuojant, reflektuojant savo patirtis ir atradimus.

Vaiko raidą skatinantis visuminis ikimokyklinis ugdymas(is) talpina vientisą, į vaikų pasiekimų plėtotę ir ūgtį orientuotą ugdymo(si) turinio kūrimą, organizavimą, pedagoginių strategijų, ugdymo(si) metodų bei formų taikymo, aplinkų kūrimo (kontekstų) sistemą. Ugdymo(si) sričių turinys skirtas užtikrinti visuminį vaikų ugdymą(si), plėtojant vaikų pasiekimus 18-oje pasiekimų sričių.

Didelis dėmesys skiriamas patirtiniam ugdymui(si), informacinių technologijų naudojimui, kuris žadina vaiko motyvaciją mokytis, patirti, atrasti, pritaikyti, kartu plečiant įvairialypę patirtį, dalyvaujant įvairiose ekskursijose bei išvykose.

Ankstyvojo ir ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymo(si) turinys sudarytas remiantis Ikimokyklinio ugdymo programos gairėmis (2023), atskleidžiant plėtojamas vaiko galias, per svarbiausias ugdymo(si) sritis ir jas apimančias pasiekimų sritis.

Ugdymo turinio įgyvendinimas organizuojamas taip, kad atitiktų pagrindinius ir prigimtinius vaiko poreikius, sudarytų galimybę atsiskleisti vaiko individualumui ir savitumui visose ugdymo(si) pasiekimų srityse kurių visuma užtikrintų ugdytinių mokyklinę brandą.

Vaiko raidą skatinančio visuminio ikimokyklinio ugdymo(si) sritys: ***Mūsų sveikata ir gerovė, Aš ir bendruomenė, Aš kalbų pasaulyje, Tyrinėju ir pažįstu aplinką, Kuriu ir išreiškiu.***

Atsižvelgiant į vaiko amžių, kiekvienoje ugdymo(si) srityje numatytos pasiekimų sritys, esminiai gebėjimai, vertybinės nuostatos ir pateiktos ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos), remiantis „Ikimokyklinio ugdymo programos gairėmis“

<https://eseimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/76bb8f404b5911ee8185e4f3ad07094a/eXgWfxnSmD>.

Ikimokyklinio ugdymo turinį dėliojame pagal tai, ko norime pasiekti per tam tikrą amžiaus laikotarpį. Ugdymo turinio schemeje (2 pav.) fiksuojame galutinį siekiamą rezultatą 1,5-3 metų ugdytiniams ir 4-6 metų ugdytiniams. Vaikų pasiekimai į grupes jungiami pagal tikslė numatytas vaiko galias, kurios plėtojamos per vaiko raidą skatinančias visuminio ugdymo(si) 5 sritis.

Ikimokyklinio ugdymo(si) procesui būdinga ugdymo(si) ir priežiūros vienovė. Kiekviena suplanuota ir nesuplanuota sąveika bei kasdienė rutina yra ugdanti, turtinanti vaiko patirtį.

Ugdymo procese taikomos įvairūs ugdymo(si) metodai, orientuoti į vaiko asmenybės ir pasiekimų auginimą, kontekstų kūrimo, spontaniško vaikų ugdymosi, vaikų ir mokytojų kūrybinėmis sąveikomis grindžiamo bei organizuoto ugdymo pedagoginės strategijos. Prioritetas teikiamas žaidimo pedagogikai, nes ji turi nelygstamą vertę ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymui(si).

Vaikų ugdymas(is) vyksta mokyklos vidaus ir lauko aplinkose, taip pat aplinkose už mokyklos ribų (parkai, muziejai, gamtos ir kultūriniai objektai bei kt.). Mokyklos aplinkoje kuriami vaikų ugdymo(si) kontekstai, kurių bendrakūrėjai yra ir vaikai.

Ugdymo(si) procese taikytini vaiko ugdymosi žaidžiant ir patirtinio ugdymo būdai, atitinkantys vaikų prigimtį ir raidos poreikius.

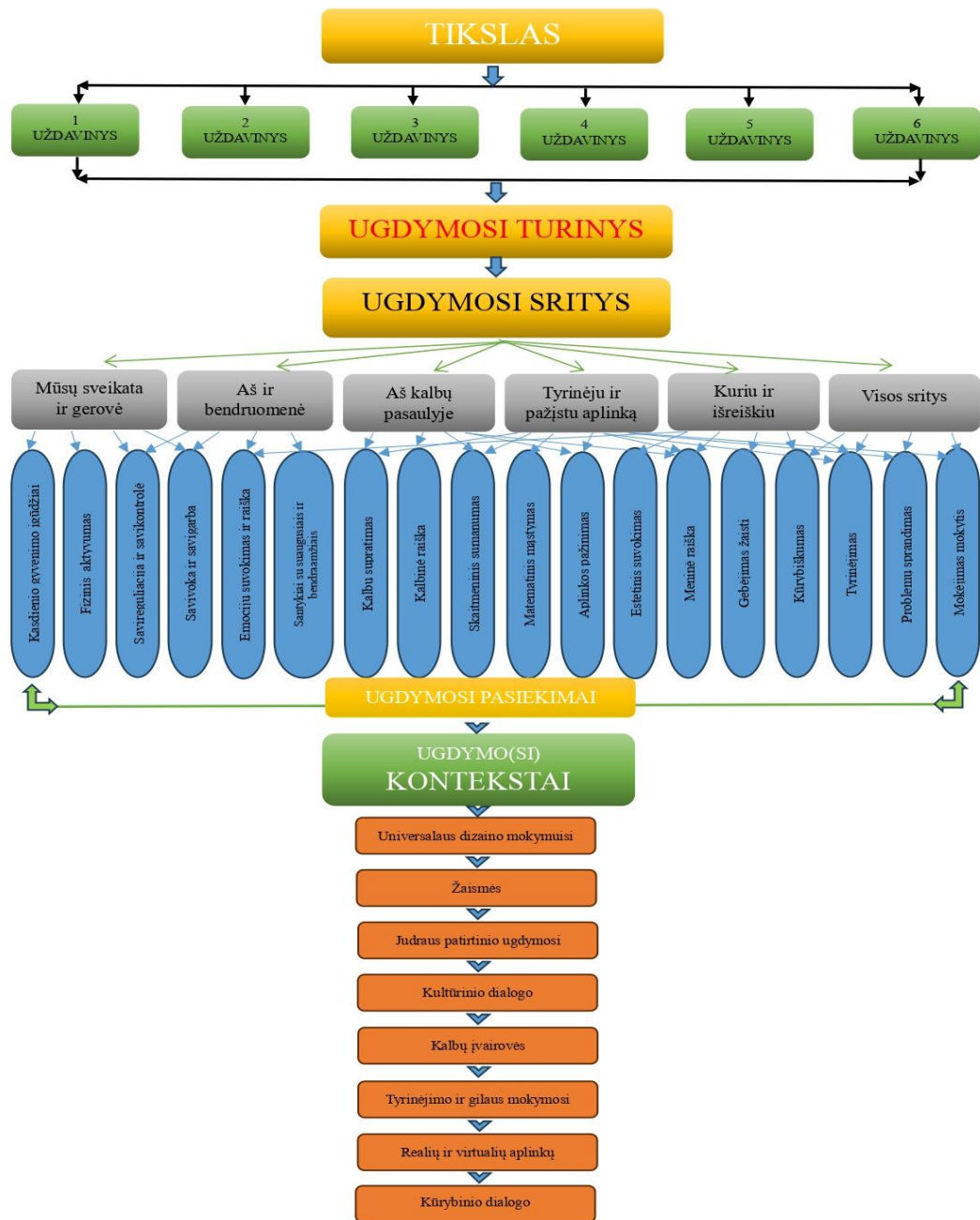
Įgyvendinant programą, nuolat teikiama parama vaikų ugdymui(si), mokytojams ir šeimoms, skatinamas komandinį mokytojų ir švietimo pagalbos specialistų darbą ir prisilaikant šių paramos teikimo krypčių:

- mokytojai veikia iš anksto numatydami galimas kliūtis konkrečioms vaikams dalyvauti bendrai planuojamoje veikloje, kliūčių prevencijai iš anksto parinkdami vaikų ugdymosi poreikius atitinkančias priemones ir būdus, kad pašalintų atskirties tikimybę;

- švietimo pagalbos specialistų pagalba vaikams orientuojama į fizinių funkcijų lavinimą, pažinimo bei mąstymo operacijų ir kalbos vystymą, jeigu vaikai patiria savitų ugdymosi sunkumų arba jų raida neatitinka amžiaus;

- švietimo pagalbos specialistai teikia mokytojui pagalbą, orientuotą į ugdymo(si) proceso optimizavimą, kartu aptardami vaikų poreikius, ugdymo(si) galimybes ir planuodami ugdymosi aplinką ir procesą, kad vaikai nepatirtų dalyvavimo ir ugdymo(si) kliūčių;

- mokytojai ir švietimo pagalbos specialistai įtraukia tėvus (globėjus) į bendradarbiaujančią komandą, juos konsultuoja, padėdami suprasti vaiko ugdymosi poreikius, veiksmingus, vaikui tinkamiausius ugdymo(si) būdus ir dalyvauti savo vaiko ugdyme šeimoje ir mokykloje.

2 pav. Ugdymo turinio schema

Ugdymo(si) sritis „Mūsų sveikata ir gerovė“. Ugdymo turinys 1,5-3 ir 4-6 metų vaikams

Pasiekimų sritis	Pirmi-treti vaikų gyvenimo metai	Ketvirtį-šešti vaikų gyvenimo metai	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
<p><u>Kasdienio gyvenimo įgūdžiai</u> <i>Vertybinė nuostata</i> Domisi, kas padeda augti sveikam ir saugiam <i>Esminis gebėjimas</i> Esant galimybei renkasi sveikatai palankų maistą, savarankiškai pavalgo, pasirūpina savo kūno švara, prisideda prie aplinkos tvarkos palaikymo, rodo pradinius saugaus elgesio mokykloje įgūdžius, pasako, kaip saugiai elgtis gatvėje, butyje, gamtoje ir su nepažįstamais žmonėmis.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Suaugusiojo padedamas ruošia maistą: tepa, laužo, mirko. Pradeda tinkamai naudotis stalo įrankiais. ❖ Suaugusiojo padedamas naudojami tualetu, prausiasi ir šluostosi veidą, apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. Padeda į vietą vieną kitą daiktą. Pradeda laikytis susitarimų ir saugiai elgtis lauko aikštelėse. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Aiškinasi, kodėl svarbu valgyti įvairų ir sveiką maistą, iš kur jis atsiranda, ir ką reikia valgyti, kad augtų sveikas. ❖ Diskutuoja, kas yra sveika, o kas ne. Savo nuomonę argumentuoja. Stengiasi rinktis sveikus maisto produktus. ❖ Savarankiškai serviuoja stalą, valgo tvarkingai ir susitvarko pavalgęs. ❖ Taisyklingai plauna rankas, apsirengia ir nusirengia pagal oro sąlygas, rūpinasi savo daiktais. ❖ Laikosi saugaus elgesio taisyklių gatvėje, gamtoje ir su nepažįstamais žmonėmis. ❖ Atpažįsta tinkamus ir netinkamus prisilietimus. ❖ Žino, kur kreiptis pagalbos, ir mokosi saugoti save bei kitus. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Valgydamas drauge, žiūrindamas knygeles, korteles, piešinius, klausydamas, atrodamas, žaisdamas vaidmeninius bei režisūrinius žaidimus, tyrindamas, matuodamas, sverdamas, aiškinasi apie sveikatai palankų maistą. ❖ Supranta, kodėl svarbu laikytis asmens higienos. ❖ Mokosi rūšiuoti šiukšles. ❖ Mokosi laikytis tvarkos, suprasti saugaus bendravimo taisykles, kreipiasi pagalbos iš tikus nelaimei, patekus į bėdą. ❖ Mokosi saugaus elgesio grupėje, gatvėje, miške, prie vandens telkinių įgūdžių, sužino apie daiktus, kurie pavojingi jų sveikatai ir saugumui, laikosi susitartų saugaus elgesio taisyklių.
<p><u>Fizinis aktyvumas</u> <i>Vertybinė nuostata</i> Noriai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus. <i>Esminis gebėjimas</i> Tiksliai ir koordinuotai šliaužia, ropoja, eina, bėga, lipa, išlaiko pusiausvyrą judėdamas, meta, gauda ir spiria kamuolį, spontaniškai ir tiksliai atlieka kasdienes veiksmus, kuriems būtina akių ir rankos koordinacija bei</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Pastovi ant vienos kojos (3–4 sekundes). ❖ Tiksliai skirtingu ritmu eina, apeina arba peržengia kliūtis, eina plačia (25– 30 cm) linija. ❖ Bėga keisdamas kryptį, greitį, neprarasdamas pusiausvyros. ❖ Laikydamosis lipa ir nulipa laiptais pakaitiniu žingsniu. ❖ Nušoka nuo laiptelio, atsisirdamas abiem 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Eina, bėga pristatomuoju ar pakaitiniu žingsniu, išstvermingas. ❖ Šoka į tolį, į aukštį. ❖ Žaisdamas laisvai koordinuotai juda, orientuojasi erdvėje. ❖ Dažniausiai vaikščioja, stovi, sėdi taisyklingai. ❖ Atpažįsta akivaizdžius ženklus, kurie rodo, kad jo kūnui reikia poilsio ar judėjimo. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Vaikščioja ir išlaiko pusiausvyrą, einant sumažinto ploto paviršiumi, įveikiant kliūtis, keičia ėjimo greitį ir kryptį. ❖ Dėlioja daiktus vieną ant kito, atlieka atidarymo-uždarymo veiksmus. ❖ Judėjimo džiaugsmą patiria laisvai bėgiodami, landžiodami, šokinėdami, laipiodami, žaisdami su kamuoliais, važinėdami triratukais, dviratukais. ❖ Inicijuoja patys ir noriai įsitraukia į mokytojo inicijuojamas veiklas, skatinančias tyrinėti, kaip juda

<p>išlavėjusi smulkioji motorika, derina judesius poroje, grupėje šokdamas ar žaisdamas.</p>	<p>kojomis 1–2 kartus pašoka nuo žemės, peršoka liniją.</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ Meta ir gaudo kamuolį abiem rankomis, spiria kamuolį stovėdamas. ❖ Derina akies ir rankos, abiejų rankų, rankų ir kojų judesius. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Veiksnius su smulkiais daiktais atlieka vikriai, tiksliai ir kruopščiai. ❖ Tiksliai valdo pieštuką ir žirkles ką nors piešdamas, kirpdamas. ❖ Kuria įvairias konstrukcijas, sudėtingus statinius išlaikant pusiausvyrą. 	<p>kūnas ir atskiros jo dalys. Improvizuoja, fantazuoja, ieško neįprastų pozų, judėdamas perteikia pasakų herojų charakterius, gyvūnų, kitų objektų ypatybes.</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ Lavina rankos judesių tikslumą, akies ir rankos koordinaciją dėliodamas, konstruodamas, verdamas, piešdamas ir kt. ❖ Mokosi laikytis taisyklių, garbingai laimėti ar pralaimėti, žaidžiant komandinius žaidimus.
<p><u>Savivoka ir savigarba</u> <i>Vertybinė nuostata</i> Pasitiki savimi ir savo gebėjimais, gerbia save ir kitus. <i>Esminis gebėjimas</i> Pažįsta savo kūną, pasako, kad yra berniukas (mergaitė), supranta savo augimą ir gebėjimų tobulėjimą, prisistato kitam, komentuoja, kuo domisi, kas patinka (nepatinka), supranta ir gina savo bei kitų teises būti ir žaisti kartu, priskiria save savo šeimai, grupei, įstaigos bendruomenei, žino savo tautybę, tėvynę.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Eksperimentuoja kūno judesiais ir pojūčiais, pavadina 5–6 kūno ir veido dalis, parodo ar pasako, kiek jam metų. ❖ Pasako savo vardą ir kas jis yra – berniukas ar mergaitė. Apie save kalba pirmuoju asmeniu, pasako, ką daro, ką turi. Siekia savarankiškumo: „aš pats“. ❖ Patogiai jaučiasi įprastoje grupės aplinkoje su pažįstamais suaugusiais ir vaikais. Domisi kitų vaikų žaidimais ir grupės veiklomis ❖ Suaugusiojo skatinamas domisi supančios kultūrinės aplinkos simboliais. Teigiamai reaguoja į kita kalba kalbančius vaikus, suaugusiuosius ir grupėje apsilankančius svečius. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Išbando naujus būdus tyrinėti savo kūno augimą. ❖ Aiškinasi, kam reikalingos, ką daro vidinės kūno sistemos, dalinasi pastebėjimais. ❖ Teigiamai vertina savo savybes ir gebėjimus, žaisdamas tyrinėja galimus socialinius savo vaidmenis. ❖ Pasako savo tautybę, šalį, kurioje gyvena, žino savo namų adresą. ❖ Tyrinėja savo šalies ir kitų jam įdomių šalių simbolius, kalbą, žemėlapius, žmonių gyvenimo būdą, domisi ir dažniausiai laikosi vertybių ir jam suprantamų pareigų bei teisių. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Tyrinėja savo dienos ritmą, per skirtingo intensyvumo veiklas. Skiria, kuri veikla buvo aktyvi, o kurią galima priskirti poilsiui. Mokosi atskirti skirtingų dienų įvykius. ❖ Mokosi suprasti ir sudėlioti paveikslėlius grupės dienotvarkę, stebėti ir pasitikrinti, kas jau įvyko, kas vyksta, o kas dar tik vyks. ❖ Stebi ir mokosi atpažinti kūno siunčiamus signalus: gerą nuotaiką, žvalumą, energingumą, nuovargį, mieguistumą, irzlumą ir kt. ❖ Mokosi atpažinti ženklus, kurie rodo, kad jų aktyviai judančiam kūnui reikia poilsio, o kada - judėjimo. ❖ Suaugusiojo padedami susikuria įvairius ritualus. ❖ Vakare reflektuoja ar pavyko įgyvendinti susiplanuotą dienos ritmą, aptaria kaitos priežastis. ❖ Atlieka atsipalaidavimo, kvėpavimo pratimus, pajaučia, kaip nuramina kūną, emocijas, mintis. ❖ Mokytojo padedamas tyrinėja ir mokosi pajauti savo asmeninės erdvės ribas, suprasti savo privatumą ir reaguoti į asmeninės erdvės ribų pažeidimą.

			❖ Aiškinasi, kuo ypatingas kūnas, ką jis gali, ko negali.
<u>Savireguliacija ir kontrolė</u> <i>Vertybinė nuostata</i> Nusiteikęs valdyti dėmesį, emocijų raišką ir elgesį. <i>Esminis gebėjimas</i> Sutelkia dėmesį ir pastangas veiklai, dažniausiai laikosi tvarkos ir susitarimų, bendraudamas su kitais elgiasi mandagiai, stengiasi kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus, įsiaudrinęs geba nusiraminti.	❖ Yra ramus ir rodo pasitenkinimą kasdiene tvarka bei ritualais. ❖ Jeigu kas nepatinka, nueina šalin, atsisako bendros veiklos, ieško suaugusiojo pagalbos. ❖ Žaisdamas kalba su savimi, kad sutelktų dėmesį, kontroliuotų veiksmus. ❖ Padedamas suaugusiojo įprastose kasdienėse situacijose valdo savo emocijų raišką ir elgesį. ❖ Pradeda laikytis jam suprantamų suaugusiojo prašymų ir bendrų susitarimų.	❖ Žino ir geba taikyti įvairius nusiramimo, atsipalaidavimo būdus. ❖ Žaisdamas geba sutelkti dėmesį ir pastangas, ištvėrė. ❖ Bando susilaikyti nuo netinkamo elgesio provokuojančiose situacijose. ❖ Nesunkiai laikosi ir supranta susitarimų, taisyklių prasmę bei naudingumą ir dažniausiai savarankiškai jų laikosi. ❖ Lengvai priima dienos ritmo pasikeitimus.	❖ Valgo tvarkingai ir savarankiškai. ❖ Naudojasi stalo įrankiais skirtingam maistui valgyti. ❖ Stebėdamas suaugusiųjų ir bendraamžių elgesį, žiūrėdamas filmukus, klausydamas skaitomų knygų, aiškinasi, koks elgesys yra tinkamas ar netinkamas, kas yra teisinga ar neteisinga ir kodėl? Stengiasi pagal įgytą supratimą elgtis tinkamai. ❖ Judėdamas, žaisdamas vaidmenų ir žaidimus tyrinėdamas, kaip jaučiasi, klausydamas skaitomų istorijų, žiūrėdamas filmukus vis geriau atpažįsta bei įvardija įvairias savo ir kitų emocijas, įvardina jas sukėlusias situacijas bei priežastis.

Ugdymosi kontekstai ir pedagogo vaidmuo, strategijos, metodai, būdai. Plėtojant ugdymo sritį

„Mūsų sveikata ir gerovė“ pedagogo vaidmuo yra ypač svarbus. Pedagogas pats tyrinėdamas judesius, valgydamas sveiką maistą ir rūpindamasis aplinka, veikia kaip įkvepiantis pavyzdys, taip motyvuodamas vaikus sekti jo pavyzdžiu. Jis nuolat stebi, pats mokosi, drauge su vaikais kuria naujas patirtis generuojančias aplinkas, kurioje vaikai, nepriklausomai nuo jų amžiaus, socialinių, kultūrinių ar sveikatos skirtumų, gali žaisti, patirti ir ugdytis.

Pedagogas skatina individualizaciją ir diferencijavimą, pritaikydamas veiklas prie vaikų poreikių ir gebėjimų, leidžiant jiems veikti savo tempu, pagal savo galias ir mokytis vieniems iš kitų. Patirtinis mokymasis yra esminė strategija, kurioje vaikai įsitraukia į praktines užduotis, eksperimentus ir žaidimus, skatinančius jų smalsumą ir kūrybiškumą. Žaidybiniai metodai, praktinės užduotys, tyrinėjimas, dalyvavimas inovatyviose ir interaktyviose veiklose, padeda vaikams įtvirtinti sveikos mitybos, asmens higienos ir saugaus elgesio įgūdžius.

Ugdymosi procesas apima įvairius kontekstus, tokius kaip universalus dizaino mokymuisi, žaismės, judraus patirtinio ugdymosi, kultūrinių dialogų, kalbų įvairovės, tyrinėjimo ir gilaus mokymosi, realių ir virtualių aplinkų bei kūrybinių dialogų kontekstus, kurie visi kartu kuria prasmingą ir įtraukiantį ugdymosi procesą, skatinantį vaikų fizinį aktyvumą, sveikatą, kūrybiškumą ir socialinį - emocinį vystymąsi.

Ugdymo(si) sritis „Aš ir bendruomenė“ . Ugdymo turinys 1,5-3 ir 4-6 metų vaikams

Pasiiekimų sritis	Pirmi-treti vaikų gyvenimo metai	Ketvirtį-šešti vaikų gyvenimo metai	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
<p><u>Savivoka ir savigarba</u> <i>Vertybinė nuostata</i> Pasitiki savimi ir savo gebėjimais, gerbia save ir kitus.</p> <p><i>Esminis gebėjimas</i> Pažįsta savo kūną, pasako, kad yra berniukas (mergaitė), supranta savo augimą ir gebėjimų tobulėjimą, prisistato kitam, komentuoja, kuo domisi, kas patinka (nepatinka), supranta ir gina savo bei kitų teises būti ir žaisti kartu, priskiria save savo šeimai, grupei, įstaigos bendruomenei, žino savo tautybę, tėvynę.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Eksperimentuoja kūno judesiais ir pojūčiais, pavadina 5–6 kūno ir veido dalis, parodo ar pasako, kiek jam metų. ❖ Pasako savo vardą ir kas jis yra – berniukas ar mergaitė. Apie save kalba pirmuoju asmeniu, pasako, ką daro, ką turi. Siekia savarankiškumo: „aš pats“. ❖ Patogiai jaučiasi įprastoje grupės aplinkoje su pažįstamais suaugusiais ir vaikais. Domisi kitų vaikų žaidimais ir grupės veiklomis. ❖ Suaugusiojo skatinamas domisi supančios kultūrinės aplinkos simboliais. Teigiamai reaguoja į kita kalba kalbančius vaikus, suaugusiuosius ir grupėje apsilankančius svečius. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Išbando naujus būdus tyrinėti savo kūno augimą. ❖ Aiškinasi, kam reikalingos, ką daro vidinės kūno sistemos, dalinasi pastebėjimais. ❖ Teigiamai vertina savo savybes ir gebėjimus, žaisdamas tyrinėja galimus socialinius savo vaidmenis. Pasako savo tautybę, šalį, kurioje gyvena, žino savo namų adresą. ❖ Tyrinėja savo šalies ir kitų jam įdomių šalių simbolius, kalbą, žemėlapius, žmonių gyvenimo būdą, domisi ir dažniausiai laikosi vertybių ir jam suprantamų pareigų bei teisių. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Savo kūno ribas pajaučia suaugusiojo glaudžiamas ar kitaip kontaktuodamas, kalbinamas. Išorinį kūno vaizdą ir kūno dalis tyrinėja per judrias veiklas, pajausdamas, patirdamas, ką kuri kūno dalis daro, kaip juda. ❖ Stebi save veidrodyje, bei kituose atspindinčiuose paviršiuose, supranta save kaip unikalų asmenį. ❖ Natūraliai, per užmegztus emocinius ryšius, pajaučia savo augimą per didėjančią savarankiškumą kasdienėse veiklose, matuodamasis išaugtus drabužėlius ar batus, naudodamas ūgio matuoklius, žiūrindamas anksčiau darytas savo nuotraukas. ❖ Savo aplinkoje girdi gimtąją kalbą, įsitraukia į mokytojo organizuojamas veiklas su tautosakos, tautodailės, etnomuzikos motyvais, dalyvauja tautinėse bei valstybinėse šventėse. ❖ Vartydamas enciklopedijas vaikams, žiūrėdamas informacinius filmukus, taikydamas šiuolaikines technologijas bei atlikdamas eksperimentus, tyrinėja judėjimo ir atramos, vidaus organų veiklos principus, ypatumus. ❖ Tyrinėja ir mokosi pajauti savo asmeninės erdvės ribas, supranta savo privatumą ir reaguoja į asmeninės erdvės ribų pažeidimą. ❖ Plėtoja atkaklumą, gebėjimą įveikti iššūkius darydamas klaidas ir jas taisydamas.

			<ul style="list-style-type: none"> ❖ Tyrinėja žmogaus gyvenimo ciklą. ❖ Atranda ir išbando įvairius emocinio kontakto, pagarbaus bendravimo būdus. ❖ Per įvairias medijas pažįsta savo šalies ir pasaulio žmonių išvaizdos, aprangos, kalbų, maisto, būstų, darbų, kelionių, tradicinių menų ir švenčių panašumus bei skirtumus. ❖ Domisi gimtąja kalba, etnine kultūra, dalyvauja etnokultūriniuose, pilietiniuose renginiuose ir edukacinėse programose. ❖ Per įvairias veiklas ugdomi pilietinį tapatumą, pažįsta ir išreiškia pagarbą pagrindiniams savo šalies simboliams, išskilioms asmenybėms. ❖ Dalyvauja prasmingose veiklose, kurios siejamos su aplinkos saugojimu, tvarkymu. Įsitraukia ir prisideda prie labdaros iniciatyvų.
<p><u>Emocijų suvokimas ir raiška</u> <i>Vertybinių nuostatų</i> Domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais. <i>Esminės gebėjimas</i> Atpažįsta, atliepia, savo ir kitų emocijas ar jausmus, įprastose ramiose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais, kitiems priimtinais būdais, žodžiais ir elgesiu atliepia kito jausmus.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Pradeda atpažinti, ką jaučia, turi savus emocijų ir jausmų raiškos būdus, pradeda vartoti emocijų pavadinimus. ❖ Domisi kito vaiko ar suaugusiojo įvairių emocijų ir jausmų raiška, pastebi aiškiai reiškiamas emocijas, į jas skirtingai reaguoja. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Atpažįsta ir apibūdina savo emocijas bei jausmus, skirtingus jų raiškos būdus, pakomentuoja emocijas ir jausmus, sukėlusias situacijas bei priežastis. ❖ Atpažįsta ir gana tiksliai iš veido mimikos, balso, kūno pozos nustato ir pasako, kaip jaučiasi kitas, pastebi nuskriaustą, nusiminusį ir dažniausiai geranoriškai stengiasi jam padėti. ❖ Pradeda kalbėtis apie jausmus, kokie emocijų ir jausmų raiškos būdai yra tinkami, kas gali padėti pasijusti geriau. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Savo poreikius ir kilusias emocijas mokosi parodyti veido mimika, garsais, gestais, balsu, pirmaisiais žodžiais, kūno poza. ❖ Mokosi emocijas atpažinti, jas įvardyti. ❖ Savo nuotaiką pažymi naudojant emocijų veidelius, spalvas, nuotraukas, „emocijų termometrus“ ir kt. ❖ Įsitraukia į žaidimus, įvairias veiklas, kurios skatina atpažinti, tyrinėti, įvardyti, padeda patirti ir suprasti: noriu – nenoriu, mėgstu – nemėgstu, įdomu – neįdomu... ❖ Skirtingais būdais (emocine reakcija, pasirinkimu, piešiniais, žodžiais ir kt.) parodo savo poreikius, pomėgius, interesus. ❖ Veikdamas įvairiose veiklose, žaisdamas patiria, išreiškia, aiškinasi, diskutuoja, vis geriau

			atpažįsta bei įvardija savo ir kitų emocijas, jas sukėlusias situacijas bei priežastis.
<p><u>Savireguliacija ir savikontrolė</u> <i>Vertybinių nuostata</i> Nusiteikęs valdyti dėmesį, emocijų raišką ir elgesį. <i>Esminis gebėjimas</i> Sutelkia dėmesį ir pastangas veiklai, dažniausiai laikosi tvarkos ir susitarimų, bendraudamas su kitais elgiasi mandagiai, stengiasi kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus, įsijaudrinęs geba nusiraminti..</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Yra ramus ir rodo pasitenkinimą kasdiene tvarka bei ritualais. ❖ Jeigu kas nepatinka, nueina šalin, atsisako bendros veiklos, ieško suaugusiojo pagalbos. ❖ Žaisdamas kalba su savimi, kad sutelktų dėmesį, kontroliuotų veiksmus. ❖ Padedamas suaugusiojo įprastose kasdienėse situacijose valdo savo emocijų raišką ir elgesį. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Žino ir geba taikyti įvairius nusiramavimo, atsipalaidavimo būdus, siūlo juos kitiems. ❖ Žaisdamas geba sutelkti dėmesį ir pastangas, išvermę, slopinti impulsyvius veiksmus, siekiant tikslo, geba atidėti kai kurių norų patenkinimą. ❖ Bando susilaikyti nuo netinkamo elgesio provokuojančiose situacijose jas ignoruodamas. ❖ Nesunkiai laikosi ir supranta susitarimų, taisyklių prasmę bei naudingumą ir dažniausiai savarankiškai jų laikosi. ❖ Lengvai priima dienos ritmo pasikeitimus. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Įvaldo paprastus emocijų reguliavimo būdus: parodo, atskleidžia, išreiškia emocijas, kreipiasi pagalbos, pasiguodžia, leidžiasi būti nuraminamas, nukreipia dėmesį nuo stiprios emocijas sukėlusio įvykio ar objekto, pasitraukia iš įtampą keliančios situacijos. ❖ Bendraudamas su kitais, mokosi tinkamai elgtis, pritaiko išmokus būdus, kuriuos patyrė, suprato, perėmė iš suaugusiojo. ❖ Jaučia laiko tėkmę sąsajoje su savo veikla ir gyvenimo ritmu. Eksperimentuoja su skirtingos trukmės muzikinėmis atkarpomis, smėlio laikrodžiais. ❖ Paros trukmę ir laiko tėkmės per parą nuoseklumą patiria dėliodamas savo veiklos per dieną paveikslėlius. ❖ Klausinėja apie reikalavimus savo elgesiui, stengiasi pagal įgytą supratimą elgtis tinkamai. ❖ Pavadina paros dalis savaitės dienas, pasako, ką veikė vakar, ką veikia šiandien, ką veiks rytoj.
<p><u>Santykiai su suaugusiaisiais ir vaikais</u> <i>Vertybinių nuostata</i> Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiaisiais ir bendraamžiais. <i>Esminis gebėjimas</i> Pasitiki mokytojais, juos gerbia, ramiai jaučiasi su jais kasdienėje ir neįprastoje aplinkoje, iš jų mokosi, drąsiai dalinasi savo mintimis, aiškinasi, kaip elgtis su</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Drąsiai išbando ką nors nauja, ramiai stebi nepažįstamus žmones, kai šalia yra juo besirūpinantis suaugusysis. Ieško bendraamžių draugijos. ❖ Siekia veikti savarankiškai, tikisi savo iniciatyvų palaikymo, pagyrimo. ❖ Mėgdžioja, tačiau žaidime savaip pertvarko suaugusiųjų veiksmus, žodžius, intonacijas. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Stengiasi geranoriškai, pagarbiai, mandagiai bendrauti su pažįstamais ir nepažįstamais suaugusiaisiais bei vaikais. ❖ Palaiko ilgalaikę draugystę mažiausiai su vienu vaiku. Supranta, koks elgesys yra priimtinas ar nepriimtinas kitiems ir kodėl. ❖ Rodo iniciatyvą susikalbėti ir bendradarbiauti su kitais. ❖ Kasdienėse situacijose bando tinkamu būdu išsakyti priešingą nei kitų nuomonę, aiškinasi, tariasi. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Mokosi būti ir veikti šalia kitų ir kartu su kitais. ❖ Stengiasi suprasti, ką jaučia kitas, bando atliepti kito jausmus ar norus. ❖ Tyrinėja „aš – ne aš“ ribas: kasdienėje rutinoje ir veiklose, aiškinasi mano – tavo santykį. ❖ Inicijuoja bendrus žaidimus ar veiklas, siūlo ir derina veiklos idėjas, veiksmus, siužetą, susikuria veiklos ir elgesio taisykles. ❖ Išbando pačių atrastus, ar iš kitur sužinotus įvairius emocinių ryšių, abipusės simpatijos, draugystės užmezgimo ir palaikymo būdus.

<p>nepažįstamais suaugusiaisiais. Geranoriškai elgiasi su bendraamžiais, draugauja bent su vienu vaiku, supranta savo žodžių ir veikslių pasekmes sau ir kitiems</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Trumpam įsitraukia į bendrą žaidimą, pakaitomis su kitu vaiku žaidžia tuo pačiu žaislu. ❖ Pradeda suprasti, kuris daiktas yra jo, kuris – kito, o kuriuo naudojama bendrai. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Pradeda tarpininkauti kitiems vaikams, jiems sprendžiant tarpusavio nesutarimus. ❖ Domisi socialiniais ir kultūriniais skirtumais tarp vaikų, jų šeimų ir natūraliai juos priima. ❖ Parodo supratimą ir pagarbą kitokiai išvaizdai, kitokiam požiūriui, kitai kultūrai. ❖ Supranta, kad gyvendamas grupėje turi susitarti dėl visiems priimtino elgesio. ❖ Suvokia savo veikslių akivaizdžias pasekmes sau ir visai grupei. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Lygina panašumus ir skirtumus, kalbant, žaidžiant, matuojant, lyginant, kartu veikiant. ❖ Mokosi suprasti, gerbti, toleruoti ir priimti kitaip atrodantį, kalbantį, kitaip besielgiantį, mažiau gebantį vaiką. ❖ Mokosi išvelgti kilusio nesutarimo esmę, išgirsti kiekvieno nesutarimo dalyvio nuomonę ir ieškoti išeičių, kurios būtų priimtinos kiekvienam. Mokosi atpažinti patyčias ir būdus, kaip jų išvengti. ❖ Atpažįsta tautosakos paveldą žmonių sukurtą praeityje, sužino keletą istorijai svarbių įvykių ir žymių veikėjų. ❖ Aiškinasi, tyrinėja, diskutuoja, kas mums gali suteikti informaciją apie praeitį, dabartį, ateitį. ❖ Atranda ir tyrinėja dominančias istorines vietas, esančias aplinkui.
--	--	---	---

Ugdymosi kontekstai ir pedagogo vaidmuo, strategijos, metodai, būdai . Siekiant skatinti vaikų savivoką, savigarbą, emocijų suvokimą ir raišką, savireguliaciją, socialinę bei kultūrinę supratimą, pedagogas ugdymo(si) srityje „Aš ir bendruomenė“, turėtų palaikyti jautrius ir pastovius emocinius ryšius su vaiku, veikti kaip elgesio modelis, inicijuoti veiklas, padedančias pažinti ir suprasti save bei savo vietą tarp kitų. Pedagogas turi skatinti dialogą, bendradarbiavimą ir dalinimąsi patirtimi, kurti emocinį saugumą bei jautriai reaguoti į vaikų poreikius. Pastarojo vaidmuo apima kūrybinių dialogų ir žaismės palaikymą, skatinant kasdienį veiklų žaismingumą, džiaugsmą bei nuostabą, tyrinėjant, eksperimentuojant ir dalinantis potyriais. Pedagogas turėtų sudaryti sąlygas vaikams savarankiškai įgyvendinti savo sumanymus, inicijuoti bendrus žaidimus ir veiklas, empatiškai reaguoti į kitų poreikius ir kurti prasmingas sąveikas, leidžiančias vaikams mokytis vieniems iš kitų ir atrasti savo vietą bendruomenėje.

Strategijas, kurias pedagogas gali taikyti organizuodamas ugdymo procesą, apima individualizuotą požiūrį, leidžiantį vaikams rinktis įvairius veiklos būdus ir priemones pagal jų poreikius bei gebėjimus. Patirtinis mokymasis per žaidimus, eksperimentai, praktinės užduotys, kas padeda vaikams išmokti valdyti savo elgesį, užmegzti draugystes ir geriau suprasti bendruomenę. Kultūrinių dialogų, kalbų įvairovės kontekstai ir virtualių bei realių aplinkų sąveikos yra būtini kuriant judrų, dinamišką, įtraukiantį ir kūrybišką patirtinį ugdymo(si) procesą.

Ugdymo(si) sritis „Aš kalbų pasaulyje“. Ugdymo turinys 1,5-3 ir 4-6 metų vaikams

Pasiekimų sritis	Pirmi-treti vaikų gyvenimo metai	Ketvirtį-šešti vaikų gyvenimo metai	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
<p><u>albų supratimas</u> <i>Vertybinė nuostata</i> Domisi žodiniiais ir nežodiniiais komunikavimo būdais, yra nusiteikęs išklausti ir suprasti kitą. <i>Esminis gebėjimas</i> Klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, amžių atitinkančius įvairaus pobūdžio tekstus.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Trumpam susikaupia klausydamas, supranta ir reaguoja veikslių ir ypatybių pavadinimus, 3-4 žodžių sakinius, greitai mokosi naujų žodžių. ❖ Reaguoja į išgirstus ritmo darinius, intonavimą, supranta kūno kalbą, mimiką, dažnai naudojamų gestų, simbolių paveikslėlių, ženklų prasmę. ❖ Stengiasi išklausti trumpus skaitomus, pasakojamus ar dainuojamus tekstus, girdėto kūrinio prasmę atskleidžia vaidindamas, žaisdamas ar pasakydamas keletą žodžių. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Klausosi draugų ir savo kalbos įrašų; supranta pajuokavimus, dviprasmybes, erzimus, dažnai girdimus frazeologizmus, humoro elementus, pradeda suprasti kai kurių žodžių ar frazių perkeltinę reikšmę; supranta keletą artimiausioje aplinkoje vartojamų kitos kalbos žodžių. ❖ Supranta, kad raštas yra sistema, turinti taisykles. ❖ Domisi įvairiais rašytiniais tektais, supranta jam skaitomų sudėtingesnių tekstų turinį, įvykių eigą, numato, kas tekste galėtų įvykti toliau. Išsako savo patirtį, norus, svajones, pasiūlymus, svarstymus, aiškinasi, diskutuoja; vartoja mandagumo ir vaizdingus žodžius. ❖ Kuria, pasakoja istorijas pagal paveikslėlių seką, nuosekliai paminėdamas pagrindinius įvykius, atpasakoja girdėtas istorijas, pritaiko girdėtų siužetų fragmentus žaidimų scenarijuose, meninėje veikloje. ❖ Kopijuoja aplinkoje matomus žodžius, spausdintinėmis raidėmis rašo savo vardą, kelis žodžius. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Ugdosi foneminę klausą ir fonologinį suvokimą, mokosi sutelkti dėmesį ir klausytis, žaisdamas suaugusiojo inicijuojamus garsų žaidimus. Sutelkia dėmesį į suaugusiojo kalbėjimą, taip plėsdamas aktyvų ir pasyvų savo žodyną. ❖ Supranta skaitomus nesudėtingus trumpus tekstus, pasakojamas istorijas ir jose vykstančių įvykių seką, suvokia su dienotvarke susijusius paaiškinimus. ❖ Aktyviai įsitraukia į bendravimo veiklas, plėtoja kalbos supratimą, „atranda“ žodžių prasmes, ugdo trumpalaikę ir ilgalaikę atmintį, kalbinę vaizduotę, skatinančią mintis išreikšti žodžiais. ❖ Kūrybiškai naudojami gestais, reikšdamas emocijas ir poreikius. Rodo augantį domėjimąsi ženklais, simboliais, vėliau ir rašytiniais ženklais, suaugusiojo skaitomu tekstu. ❖ Žaisdamas, dalyvaudamas problemų sprendime, mokosi nepertraukiamai klausytis draugų ir suaugusiųjų kalbos, reaguoti į kalbančiųjų intencijas, suprasti kita kalba kalbančių vaikų norus, pasiūlymus. ❖ Gilina kalbos supratimą ne tik klausydamas įvairaus pobūdžio tekstų, bet ir siedamas skaitomą tekstą su vaizdine informacija ir numanomomis kontekstu.

<p><u>albinė raiška</u></p> <p><i>Vertybinė nuostata</i> Nusiteikęs kalba ir kitomis komunikavimo priemonėmis bendrauti su kitais, išreikšti savo patirtį, jausmus, mintis ir emocijas.</p> <p><i>Esminis gebėjimas</i> Naudodamas žodines ir nežodines raiškos priemones, dalinasi savo patirtimi, jausmais, mintimis, įsitraukia į pokalbį, pasakoja ir kuria paprastas istorijas.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❖ 2–3 žodžių vientisiniais sakiniais kalba ir klausinėja apie tai, ką mato ir girdi, atsako į paprastus klausimus, vartoja kelias dažniausias mandagumo frazes. ❖ Domisi laidomis, animaciniais filmais vaikams, skatinamas kalba apie juos; suaugusiojo padedamas kartoja girdėtus eiliuotų tekstų ar dainų fragmentus. ❖ Stebi ir mėgdžioja rašančius suaugusiuosius: imituoja, brauko, keverzoja, piešinėja, palikdamas ženklus. ❖ 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Išsako savo patirtį, norus, svajones, pasiūlymus, svarstymus, aiškinasi, diskutuoja; vartoja mandagumo ir vaizdingus žodžius. ❖ Kuria, pasakoja istorijas pagal paveikslėlių seką, nuosekliai paminėdamas pagrindinius įvykius, atpasakoja girdėtas istorijas, pritaiko girdėtų siužetų fragmentus žaidimų scenarijuose, meninėje veikloje. ❖ Kopijuoja aplinkoje matomus žodžius, spausdintinėmis raidėmis rašo savo vardą, kelis žodžius. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Suaugusiojo padedamas, kartoja girdėtus trumpus kūrinėlius, dalyvauja pokalbiuose. Kelių žodžių vientisiniais sakiniais kalba apie save, savo norus, poreikius, išgyvenimus, pasakoja apie tai, ką mato ir girdi, vartoja paprastas mandagumo frazes, taiko pagrindines gramatikos taisykles, formuluodamas sakinius. ❖ Domisi skirtinga kalbine raiška. ❖ Dalyvaudamas paprastuose žodiniuose žaidimuose ar dienos įvykių aptarime naudoja žodinius pakartojimus, veiksmus ar mimiką. ❖ Kalba apie tai, ką jaučia, mato, girdi, nuolat plečia žodyną, susijusį su kasdieniu gyvenimu, artimiausia aplinka, gamta, technika, objektų savybėmis, būsenomis. ❖ Ugdomi kalbų įvairovės suvokimą ir formuojasi kalbinę tapatybę, mokosi atpažinti skirtingas kalbas, suprasti kita kalba kalbančiųjų intencijas. ❖ Supranta rašymo tikslus, tyrinėja ir supranta, kad skirtingos kalbos turi skirtingas raides. ❖ Įsitraukia į įvairias mokytojo siūlomas veiklas, susijusias su galimybe piešti ir rašyti.
<p><u>Aplinkos pažinimas</u></p> <p><i>Vertybinė nuostata</i> Nori pažinti ir suprasti aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja.</p> <p><i>Esminis gebėjimas</i> Pažįsta jam suprantamus socialinius, kultūrinius ir gamtos objektus bei reiškinius.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Atpažįsta ir reaguoja į netolimoje praeityje vykusius šeimos ar grupės įvykius, užfiksuočius nuotraukose, įrašuose ir kt. ❖ Natūraliai įsitraukdamas į kasdienes, rutininius įvykius ir veiklas, parodo, kad žino paros dalių seką ir jaučia veiklų trukmę. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Pasako savo šalies ir sostinės pavadinimą. ❖ Papasakoja apie tradicines šventes, jas palygina su kai kuriomis kitų tautų šventėmis. ❖ Skiria ir pavadina suaugusių šeimos narių ir kitas dominančias profesijas. ❖ Įžvelgia gyvūnų ir augalų kai kuriuos panašumus ir skirtumus, pagal kuriuos 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Mokosi išklaudyti, kalbėti paeiliui, dalyvauti dialoge skirtingose aplinkose. ❖ Supranta savo ir artimųjų vardus, paprastus klausimus ir prašymus, artimiausios aplinkos daiktų, reiškinių ir veiksmų pavadinimus ❖ Mokytojo skatinamas mokosi išreikšti ir įvardyti savo emocijas, poreikius. ❖ Įsitraukia į kūrybines ir kitokias aktyvias veiklas, žaidimus, kurių metu piešiniais, rašinėjimais,

	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Pažįsta daugiau artimiausioje aplinkoje esančių augalų, gyvūnų, pradeda vartoti tikslus jų pavadinimus. ❖ Dalyvauja prižiūrint augalus. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ juos grupuoja. ❖ Jaučiasi atsakingas už socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką bei jos ateitį. Paaiškina, kodėl išteklius reikia tausoti. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ raidėmis pavaizduoja savo patirtį, išgyvenimus, norus.
<p><u>Meninė raiška</u> <i>Vertybinė nuostata</i> Domisi menų kalbomis, jaučia meninės raiškos džiaugsmą. <i>Esminis gebėjimas</i> Pagal savo išgales tyrinėja menų kalbas, spontaniškai ir tikslingai išreiškia emocijas, įspūdžius, mintis, idėjas jau įvaldytomis meninės raiškos priemonėmis.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Žaisdamas tyrinėja ant skirtingų paviršių paliktus pėdsakus ar išgautus vaizdus, mėgaujasi skirtingais potyriais. ❖ Vienas ir kartu su kitais dainuoja nesudėtingas daineles, jų tekstą interpretuoja kūno judesiais. Įvardija arba parodo, kad supranta kai kuriuos muzikos kontrastus. ❖ Tyrinėja ir atranda naujų judesių bei jų derinimo būdų. Judėdamas tyrinėja savo ir kitų vaikų asmenines erdves. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Eksperimentuoja sudėtingesnėmis dailės technikomis, skaitmeninio piešimo ir kitomis kompiuterinėmis technologijomis. ❖ Turi išankstinį kūrybinį sumanymą, nuosekliai bando jį įgyvendinti; įgyvendindamas įvairias idėjas dažniausiai tikslingai pasirenka dailės priemones ir technikas. ❖ Pateikia savo muzikinę kūrybą grafiniais ženklais arba naudodamas skaitmenines programas. Kuria garsinius fonus ir perkusinius akompanimentus. ❖ Siūlo naujus šokio raiškos būdus, eksperimentuoja, kaip judesiais galima pavaizduoti įvairias emocijas ir nuotaikas, charakteringus veikėjų judesius. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Žodinės kalbos suvokimą ugdo dalyvaudamas inicijuojamuose vaidmenų žaidimuose, žaidimuose su žaislais ir įvairiomis kitomis priemonėmis bei žaismės situacijose. ❖ Plėsdamas savo žodyną, įsitraukia į kolektyvinius ir kitokius žaidimus: kuria žodinius, režisūrinius, siužetinius vaidmenis, taip kaupdamas naujas patirtis ir kalbines situacijas, kuriose iki šiol jis nėra dalyvavęs. ❖ Plėtoja kasdienio gyvenimo arba netikėtų fantazijų siužetus, padedančius ugdytis žodinės kalbos supratimą. ❖ Mėgdžiodamas suaugusiuosius ir eksperimentuodamas, plėtoja rašytinės raiškos gebėjimus. ❖ Kalbinės raiškos būdus tyrinėja keisdamas balso stiprumą, kalbėjimo tempą, intonaciją, eksperimentuodamas jais, kurdamas naujadarus, žaisdamas kalba. ❖ Domisi įvairiomis rašymo, vaizdinės informacijos pateikimo priemonėmis, galimybėmis. ❖ Atkreipia dėmesį į aplinkoje esančias raides, žodžius, simbolius, stebi rašančiuosius, nesudėtingus elementus bando atkartoti pačiomis įvairiausiomis priemonėmis.

Ugdymosi kontekstai ir pedagogo vaidmuo, strategijos, metodai, būdai. Pedagogo vaidmuo ugdymo(si) srityje „Aš kalbų pasaulyje“ yra esminis, nes mokytojas kuria vaikams tinkamą ir stimuliuojančią aplinką, skatina jų aktyvų dalyvavimą ir padeda plėtoti kalbinius gebėjimus. Pedagogas, taikydamas kūrybingą aplinkos kūrimą ir žaidimų pedagogiką, skatina įvairias ugdymo(si) veiklas, kuriose vaikai gali eksperimentuoti ir tyrinėti, pavyzdžiui, kalbos kampelius, laboratorijas ar žaidimų erdves. Naudoja žaidimus, kurie lavina kalbinius įgūdžius, socialinius gebėjimus ir kūrybiškumą. Kuriamos žaidybinės situacijos ir kalbiniai žaidimai, tokie kaip lėlių teatro pasirodymai, vaidmenų žaidimai, teminės šventės, dalyvavimas projektuose, kurie sužadina vaikų prigimtinį smalsumą ir emocinį įsitraukimą. Mokytojas stebi, kuo vaikai domisi, ką geba, ir pritaiko kontekstą plėtoti pastebėtus vaikų interesus ir gebėjimus, užduoda atvirus klausimus ir skatina vaikus išsakyti savo nuomonę bei ją argumentuoti, dalyvauti dialoguose, diskusijose ir problemų sprendimo veiklose. Patirtinis mokymasis yra skatinamas kuriant situacijas, kuriose vaikai gali savarankiškai taikyti įgytas žinias ir įgūdžius, pavyzdžiui, per projektines veiklas ar gamtos tyrimus.

Numatytam tikslui pasiekti, naudojamos ir vizualinės, sensorinės priemonės, tokios kaip paveikslėlių knygos ar vaizdo medžiaga, interaktyvios veiklos su SMART lenta, padedančios gilinti kalbos supratimą ir raišką. Individualizuotas požiūris leidžia pedagogui pritaikyti veiklas kiekvieno vaiko poreikiams ir gebėjimams, užtikrinant, kad visi jaustųsi įtraukti ir motyvuoti.

Refleksija ir grįžtamasis ryšys padeda vaikams suvokti savo progresą ir skatina tolesnį mokymąsi, nes mokytojas reguliariai skatina vaikus reflektuoti apie savo mokymosi patirtis ir pasiekimus. Taigi, pedagogas, taikydamas šias strategijas ir metodus, sukuria aplinką, kurioje vaikai gali efektyviai ugdytis savo kalbinius gebėjimus, plėsti žinias ir lavinti kritinį mąstymą bei kūrybiškumą.

Ugdymo(si) sritis „Tyrinėju ir pažistu aplinką“. Ugdymo turinys 1,5-3 ir 4-6 metų vaikams

Pasiekimų sritis	Pirmi-treti vaikų gyvenimo metai	Ketvirtį-šešti vaikų gyvenimo metai	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
<p><u>Aplinkos pažinimas</u> <i>Vertybinė nuostata</i> Nori pažinti ir suprasti aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja. <i>Esminis gebėjimas</i> Pažįsta jam suprantamus socialinius, kultūrinius ir gamtos objektus bei reiškinius, juos įvardija ir apibūdina.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Atpažįsta ir reaguoja į netolimoje praeityje vykusius šeimos ar grupės įvykius, užfiksuotus nuotraukose, įrašuose ir kt. ❖ Natūraliai įsitraukdamas į kasdienes, rutininius įvykius ir veiklas, parodo, kad žino paros dalių seką ir jaučia veiklų trukmę (vyko ilgai ar trumpai). ❖ Pažįsta daugiau artimiausioje aplinkoje esančių augalų, gyvūnų, pradeda vartoti tikslus jų pavadinimus. Dalyvauja prižiūrint augalus. Atpažįsta rečiau pasitaikančius gamtos reiškinius (vaivorykštė, perkūnija). Turėdamas galimybę, renkasi būti patinkančioje gamtinėje, socialinėje, kultūrinėje aplinkoje, džiaugiasi ten esančiais objektais. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Vaizduoja, pasakoja apie savo šeimą, jos buitį, tradicijas, domisi, kuo tos tradicijos skiriasi nuo kai kurių kitų kultūrų. ❖ Pristato savo gimtąjį miestą ar gyvenvietę, kelis žinomus objektus ir vietas, gatvę, kurioje gyvena, kurioje yra jo ugdymo įstaiga. ❖ Iš savo grupės gali savarankiškai nueiti į kitas ugdymo įstaigas erdves (salę, dailės studiją). ❖ Pradeda suvokti praeitį, dabartį, ateitį: pasako, ką veikė vakar, ką veikia šiandien, ką veiks rytoj; sudėlioja dienos ar ilgesnio laikotarpio įvykius chronologine seka. ❖ Pasako savo šalies ir sostinės pavadinimą. ❖ Papasakoja apie tradicines šventes, palygina su kai kuriomis kitų tautų šventėmis. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Išklauso, kalba pačiam, dalyvauja dialoge ar poliloge, mokytojui sukūriant klausymosi aplinką įvairovę. ❖ Žaisdamas ir tyrinėdamas pažįsta artimiausioje aplinkoje esančius daiktus, patiria, kad daiktai (žaislai, baldai, knygos, kamuoliai ir kt.) turi požymius (forma, dydis, spalva ir tekstūra), kad medžiagos, iš kurių pagaminti daiktai, yra skirtingos (minkštos – kietos, skaidrios – neskaidrios, lengvos – sunkios). ❖ Žino ir supranta paprastus klausimus ir prašymus, artimiausios aplinkos daiktų, reiškinių ir veiksmų pavadinimus. ❖ Pasirinktus daiktus rūšiuoja, skirsto į kategorijas: pagal dydį, formą, spalvą, tekstūrą, pradeda rūšiuoti pagal du požymius. ❖ Bando suprasti, kaip daiktai veikia, kaip tarpusavyje susiję. ❖ Pažįsta daiktus juos stebėdamas, sugretindamas, palygindamas, grupuodamas, rikiuodamas nuo mažiausio iki didžiausio, komponuodamas, konstruodamas. ❖ Moka sukonzentruoti dėmesį, mąstyti, prisiminti, tausoti daiktus, ugdomi kantrybę, savikontrolę. ❖ Tyrinėja, kuo tos pačios rūšies daiktai skiriasi vieni nuo kitų ir nuo kitos rūšies daiktų. ❖ Tyrinėja daiktų dydį, bandydamas apimti, apglėbti, gretindamas su savo ūgiu.
<p><u>Matematinis mastymas</u> <i>Vertybinė nuostata</i> Nusiteikęs pažinti pasaulį jam suprantamais matematiniais būdais.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Nuosekliai įvardija skaičius 1, 2, 3, atpažįsta ir susieja įvairias „matomų skaičių“ išraiškas (rankos pirštai, taškai, brūkšneliai). 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Nuosekliai įvardija skaičius nuo 0 iki 10, juos parašo skaitmenimis. Paduoda tikslų daiktų skaičių, kai jų yra daugiau nei 5; pasako, kiek jų yra 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Daiktų pasaulį pažįsta ir atpažįsta visais jutimais, padedančiais suvokti daiktų spalvą, formą, garsą, kvapą, skonį, tekstūrą. ❖ Atranda, kad „vienetą“ galima susieti su vienu daiktu, kad

<p><i>Esminis gebėjimas</i></p> <p>Atranda skaičių ir figūrų pasaulį, plėtoja supratimą ir kalbą apie skaičiavimo ir matavimo būdus, jų taikymą aplinkai pažinti, problemoms spręsti, geba išreikšti pastebėjimus apie objektų kiekį, formą, dydį, sekas, vietą ir judėjimo kryptį.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Paduoda tiek daiktų, kiek prašoma. ❖ Supranta, ką reiškia būti pirmam, antram. ❖ Palygina du daiktus, besiskiriančius ilgiu, mase ar tūriu, veikdamas (suartindamas, pakilnodamas, pilstydamas vandenį ar smėlį). Parodo, kuris iš dviejų daiktų yra ilgas – trumpas, sunkus – lengvas, pilnas – tuščias ir pan. Surikiuoja kelių objektų rinkinį pagal ilgumą ar stambumą į vieną eilę. ❖ Tapatina, atrenka kelis daiktus pagal spalvą, formą, dydį. ❖ Kopijuoja dviejų elementų sekas (vaizdines, garsines, judesio) 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ daugiau už 5 ir kelių trūksta iki 10. Atlieka sudėties ir atimties veiksmus 7-ių ribose. Žymi, skaičiuoja, vaizduoja duomenis, naudojami grafiniais jų vaizdais sprenddamas problemas. Kalbėdamas apie ateities įvykius, pradeda vartoti žodžius: būtinai, tikrai įvyks; gali būti, įmanoma, kad įvyks; taip negali būti, niekada neįvyks. ❖ Palygina du tris mažai besiskiriančius išmatuojamus dydžius, randa žodžių nedideliu jų skirtumui apibūdinti (šiek tiek didesnis, truputį ilgesnis, beveik vienodi, panašaus aukščio ir pan.). ❖ Apibūdindamas aplinkos objektus, vartoja bent penkis dvimačių ir trimačių figūrų pavadinimus (skritulys, kvadratas, trikampis, kubas, rutulys). ❖ Žinomas figūras pavadina taisyklingai, nepriklausomai nuo jų padėties ar dydžio. Atrenka figūrai sukomponuoti reikalingas detales, jas tinkamai sudėlioja. Apibūdina, kaip vienas kito atžvilgiu yra išsidėstę matomi daiktai. ❖ Nukopijuoja, pratęsia, sukuria seką iš dviejų pasikartojančių elementų. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ skaičiuojant naudojama ta pati žodžių seka. ❖ Natūraliai įsitraukia į žaismingas veiklas su daiktais, į kuriuos galima ką nors įdėti, įpilti ir pan. ❖ Žaidžia, tyrinėja aplinką, domisi artimiausioje aplinkoje esančiais įvairiais jų amžių atitinkančiais išmaniaisiais daiktais be ekranų (žaislais, robotukais, rašikliais ir kt.); ❖ Rikiuoja ir rūšiuoja daiktus pagal dydį, spalvą, formą. ❖ Stato bokštus iš kaladėlių. Įvardina, kuris iš jų aukščiausias, o kuris - žemiausias. ❖ Žaidžia skaičiavimo žaidimus atsakydamas, kiek žaislų yra ant stalo, kiek obuolių pintinėje ir pan. ❖ Žaidybinių situacijų metu (parduotuvė, turgus) skaičiuoja „pinigus“, įvardina kas kiek kainuoja. Naudojasi skaičiuotėmis. ❖ Tyrinėja gamtinę medžiagą, ją sverdamas, matuodamas, grupuodamas. ❖ Žaidžia skaičiavimo žaidimus: skaičiuoja, kiek žingsniu yra iki salės, lauko durų ir pan. Eidamas atgal, skaičiuoja atbuline tvarka. ❖ Domisi kiek laiko truks veikla, kada eis į lauką ir pan. Stebėdamas laikrodį, mėgina suprasti laiką. ❖ Ieško geometrinių figūrų grupės ir kitoje artimiausioje aplinkoje, darželio kieme. Iš gamtinės medžiagos dėlioja geometrines figūras. ❖ Lavina sekos atpažinimą, naudodamasis spalvotais pieštukais, kaladėlėmis, gamtine medžiaga. Pats kurias daiktų sekas.
---	--	---	---

<p><u>Skaitmeninis sumanumas</u> <i>Vertybinė nuostata</i> Nusiteikęs pažinti, išbandyti ir saugiai naudoti aplinkoje esančias skaitmenines technologijas.</p> <p><i>Esminis gebėjimas</i> Geba pažinti ir naudoti lengvai valdomas skaitmenines priemones, kurti elementarų skaitmeninį turinį, sudaryti kelių vienas po kito einančių veiksmų programas.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Žaidžia mokyklos aplinkoje esančiais įvairiais išmaniaisiais žaislais be ekranų (pvz., robotukais), naudodamas pagrindines jų paleidimo ir veikimo funkcijas. ❖ Žodžiais, garsažodžiais, veiksmais parodo kasdienių darbų ir veiklų atlikimo žingsnių eiliškumą, atlieka mokytojo ar kitų vaikų sakomas komandas. Pradeda laikytis išmaniųjų žaislų, daiktų paprasčiausių saugaus naudojimo taisyklių. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Mokytojo padedamas ir prižiūrimas naudojami įvairių išmaniųjų įrenginių valdymo priemonėmis (pele, jutikliniu ekranu, klaviatūra), informacinėmis svetainėmis tyrinėjimams ir kt. ugdomajai veiklai. ❖ Naudoja įvairias technologijas (fotografavimą, skaitmeninį piešimą, garso įrašų darymą) skaitmeniniam turiniui kurti. ❖ Įgyvendindamas kūrybinius sumanymus, derina bent dvi mokytojo pasiūlytas skaitmenines priemones, skirtingus turinio tipus. ❖ Pradedą suprasti, kaip valdomi robotai, išbandydamas sudarytą paprastą programą atpažįsta klaidas ir koreguoja veiksmų seką. ❖ Supranta pagrindines skaitmeninio turinio taisykles. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Rašytinės raškos gebėjimus ugdomi atradamas raides skaitmeniniuose įrenginiuose, siedamas jas su ranka užrašytomis bei spausdintomis raidėmis, rašydamas jas abiem būdais. ❖ Žaidžia su interaktyviais žaislais, atlieka įvairias veiklas su SMART lenta, kurios moko skaičiavimo, formų, spalvų ir kt. ❖ Ieško informacijos planšetiniame kompiuteryje, fotografuoja. ❖ Žiūri edukacinius filmukus apie vaikus supančią aplinką, kurie moko įvairiapusio pažinimo.
<p><u>Kalbų supratimas</u> <i>Vertybinė nuostata</i> Domisi žodiniiais ir nežodiniiais komunikavimo būdais, yra nusiteikęs išklausti ir suprasti kitą.</p> <p><i>Esminis gebėjimas</i> Klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, amžių atitinkančius įvairaus pobūdžio tekstus.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Trumpam susikaupia klausydamas, supranta ir reaguoja veiksmų ir ypatybių pavadinimus, 3–4 žodžių sakinius, greitai mokosi naujų žodžių. ❖ Reaguoja į išgirstus ritmo darinius, intonavimą, supranta kūno kalbą, mimiką, dažnai naudojamų gestų, simbolinių paveikslėlių, ženklų prasmę. Skiria paveikslėlius nuo teksto, klausia, kas parašyta arba prašo paskaityti, geba sieti paveikslėliuose vaizduojamus objektus su konkrečiais aplinkos 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Žino ir geba taikyti įvairius nusiramino, atsipalaidavimo būdus, siūlo juos kitiems. ❖ Žaisdamas geba sutelkti dėmesį ir pastangas, išvermę, slopinti impulsyvius veiksmus, siekiant tikslo, geba atidėti kai kurių norų patenkinimą. ❖ Bando susilaikyti nuo netinkamo elgesio provokuojančiose situacijose jas ignoruodamas. ❖ Nesunkiai laikosi ir supranta susitarimų, taisyklių prasmę bei 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Ugdomi kalbos suvokimo gebėjimus, bendraudamas su suaugusiaisiais ir kitais vaikais. ❖ Atranda diktofonus, planšetėse, telefone programėles balso įrašymui ir perklausai. ❖ Plėtoja kalbos supratimą, „atranda“ žodžių prasmes, ugdomi trumpalaikę ir ilgalaikę atmintį, kalbinę vaizduotę, skatinančią mintis išreikšti žodžiais. ❖ Klausosi gyvai pasakojamų ir įrašytų įvairaus stiliaus ir turinio tekstų apie aplinką, įvykius, reiškinius, taip pat savo ir kitų vaikų kalbos įrašų. ❖ Mokosi suprasti kitų norus, pasiūlymus.

	<p>daiktai. Stengiasi išklaudyti trumpus skaitomus, pasakojamus ar dainuojamus tekstus, girdėto kūrinio prasmę atskleidžia vaidindamas.</p>	<p>naudingumą ir dažniausiai savarankiškai jų laikosi.</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ Lengvai priima dienos ritmo pasikeitimus. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Kalbos supratimą plėtoja gaudamas informaciją ir kitais pojūčiais: vaizdu, lytėjimu, uosle, ragaudami. ❖ Žodinės kalbos supratimą ugdo dalyvaudamas grupinėse veiklose, kuriose aktyviai bendrauja, tyrinėja, kuria, aiškinasi.
<p><u>Tyrinėjimas</u> <i>Vertybinė nuostata</i> Domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando ir samprotauja. <i>Esminis gebėjimas</i> Aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą, eksperimentavimą, klausinėjimą), samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Smalsauja, stebisi; atsargiai elgiasi su nepažįstamais daiktais ir medžiagomis; stebi ir bando aiškintis, kas tai yra, kaip tai veikia, vyksta. ❖ Fantazuoja ir eksperimentuoja su gamtine medžiaga, formomis, dydžiais, kiekiais, spalvomis, judesiu, mimika, garsais ir intonacija; tyrinėdamas atranda naujus veikimo būdus. ❖ Pamėgdžiodamas suaugusįjį ilgesnį laiką įsitraukia į tyrinėjimo veiklas; džiaugiasi tyrinėjimo atradimu, rezultata rodantiems kitiems. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Domisi daiktų ir reiškinių savybėmis, tyrinėja augimo procesus. ❖ Lygina daiktus, medžiagas, augalus, gyvūnus, žmones, atsižvelgdamas į jų požymius, savybes; objektus ir reiškinius tikslingai grupuoja; iš pasiūlytų įrankių, priemonių, medžiagų pasirenka reikiamas tyrinėjimui. ❖ Samprotauja apie tai, ką pajuto, patyrė, atrado, sužinojo; remdamasis tyrinėjimo rezultatais kelia klausimus; siūlo idėjas, ką dar būtų galima tyrinėti. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Noriai įsitraukia į įvairias eksperimentines ir kasdienėje veikloje pasitaikančias ilgio (pločio, aukščio), masės, tūrio palyginimo veiklas ❖ Atranda, kad figūromis ir objektais erdvėje galima manipuliuoti: apversti, pasukti, pastumti. ❖ Bando suprasti, kaip daiktai veikia, kaip tarpusavyje susiję. ❖ Tyrinėja, kuo tos pačios rūšies daiktai skiriasi vieni nuo kitų (pavyzdžiui, kamuoliai skiriasi dydžiu, svoriu, spalva) ir nuo kitos rūšies daiktų (pavyzdžiui, kamuoliai forma skiriasi nuo knygų). ❖ Drauge su mokytoju aiškinasi, kaip daiktai keitėsi, kokie jie buvo seniau, kokie dabar, kaip tobulėjo, kaip žmogus juos pritaikė savo poreikiams. Supranta, kad daiktas gali būti pagamintas iš skirtingos medžiagos. ❖ Žaisdamas atranda fizikinius reiškinius, tyrinėja tamprumo sunkumo bei kitus reiškinius. ❖ Eksperimentuoja su vandeniu, veidrodiniais paviršiais, taškiniais šviesos šaltiniais, stebi ir tyrinėja dvimačių ir trimačių geometrinių objektų atvaizdus.
<p><u>Problemu sprendimas</u> <i>Vertybinė nuostata</i> Nusiteikęs priimti iššūkius ir spręsti problemas. <i>Esminis gebėjimas</i> Geba atpažinti ir įvardyti iššūkį, problemą, kliūtį, savarankiškai ir</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Susidūręs su kliūtimi, žodžiais, mimika ir kūno kalba parodo suaugusiajam, su kokia problema susidūrė. ❖ Bando savarankiškai spręsti kasdienes problemas. Nepavykus stebi, kaip tai daro kiti ir 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Atpažįsta ir natūraliai priima sudėtingą veiklą, kliūtis, sunkumus ar problemas, yra nusiteikęs jas savarankiškai ar drauge su kitais įveikti. ❖ Susidūręs su nauja problema, taiko turimas žinias ir patirtį, pradeda 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Pradeda nuspėjamai reaguoti į įprastus įvykius, kurių baigtį galima iš anksto numatyti (pavyzdžiui, įjungus jungiklį, žaislas pradeda judėti ir kt.). ❖ Spėja, kuriame inde telpa daugiau vandens, o spėjimą patikrina konkrečiu veiksmu. Klausosi suaugusiojo apibūdinimų šiomis su

<p>drauge su kitais ieško iššūkio įveikos, problemos sprendimo būdų, apsvarsto ir pasirenka tinkamus konkrečiai situacijai.</p>	<p>išbando jų taikomus problemų sprendimo būdus arba kreipiasi pagalbos į suaugusįjį.</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ Atsižvelgia į ankstesnę patirtį ir taisyti, tobulina sprendimą. 	<p>problema vertinti iš skirtingų perspektyvų.</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ Stebi, aptaria ir atsižvelgia į priimtų sprendimų pasekmes. 	<p>matavimu susijusiomis sąvokomis: „ilgas“ arba „trumpas“, „aukštas“ arba „žemas“.</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ Žaisdamas atlieka kelias veiksmų sekas. ❖ Mokytojo padedamas, ieško daiktų panašumų ir skirtumų, sprendžia iškilusias problemas. ❖ Ieško atsakymų į patiemis kylančius ir mokytojo nuolat keliamus klausimus. ❖ Diskutuoja apie gyvūnų naudą, aiškinasi, ko reikia, kad gyvūnai gyventų, gerai jaustųsi. Svarsto, kokie žmogaus ir gyvūnų santykiai. ❖ Įtraukia į probleminių situacijų sprendimą, kuriose reikia įvertinti atstumą tarp savęs ir kitų, tarp dviejų artimos aplinkos objektų.
<p><u>Mokėjimas mokytis</u> <i>Vertybinė nuostata</i> Noriai mokosi, džiaugiasi tuo, ką išmoko. <i>Esminis gebėjimas</i> Pradeda valdyti savo mokymosi veiklą, smalsauja, įsitraukia į savo sumanytas ir kitų pasiūlytas veiklas, aktyviai siekia tikslo, stebi, apmąsto ir koreguoja savo veiklos procesą bei rezultatus.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Trumpam įsitraukia į sudominusią ar savo sumanytą veiklą. ❖ Pasirenka mėgstamą žaislą, meno kūrinį, stengiasi atlikti patinkančią pasirinktą veiklą. ❖ Atidžiai stebi, bando, aiškinasi, klausinėja, kaip kažkas veikia, vyksta. Džiaugiasi tuo, ką atliko ir ko išmoko veikdamas. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Įsitraukia į naują, iššūkio reikalaujančią veiklą, drąsiai kalba apie tai, ką jau moka, ką norėtų sužinoti, ko išmolti. Numato veiksmų ir priemonių planą tikslui pasiekti. ❖ Stebi savo veiklos procesą, jį koreguoja, išbandydamas įvairius veikimo būdus ir kylančias idėjas, kol pasiekia tikslą. Noriai dalinasi patirtimi apie veiklos procesą ir rezultata, pasako, ko ir kaip mokėsi, kas pavyko (nepavyko), ką dar norėtų išbandyti, ko išmolti. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Daiktus rūšiuoja pagal formą, spalvą, dydį, naudodamas rūšiavimo žaislus ir sensorines priemones. ❖ Žaisdamas ir eksperimentuodamas vidaus bei lauko aplinkose, įvairiose situacijose, kalbinamas mokytojo, įgyja vis daugiau patirties pasirinktu būdu duoti nurodymus dėl objekto judėjimo krypties ir buvimo vietos arba sekti kitų atitinkamus nurodymus. ❖ Matydamas, kaip suaugusieji ir kiti vaikai naudoja įvairius įrankius, ir stebėdamas, kaip tie įrankiai veikia, pats juos išbando. Daiktus kūrybiškai panaudoja žaidimuose, ugdomosi nuostatą tausti juos. ❖ Džiaugiasi atradęs naujus dydžių palyginimo būdus. ❖ Per įvairias praktines veiklas susipažįsta su nurodymo, komandos sąvoka.

Ugdymosi kontekstai ir pedagogo vaidmuo, strategijos, metodai, būdai. Pedagogo vaidmuo ugdymo(si) veikloje apima kontekstų, kurie žadina vaikų prigimtinių smalsumą, kūrimą. Mokytojai skatina vaikų domėjimąsi aplinkos objektais ir reiškinius, pasitelkdami įvairius metodus, kaip stebėjimas, eksperimentavimas, skaitmeninės technologijos ir kūrybinės veiklos. Pedagogai taip pat užtikrina, kad

ugdymo(si) veiklose būtų subalansuotas vaikų savarankiškas žaidimas ir struktūruota veikla pagal taisykles. Mokytojo vaidmuo yra palaikyti vaikų pastangas aiškinti savo veiksmus, rasti argumentus ir lanksčiai taikyti įgytą patirtį naujose situacijose.

Strategijos ir metodai apima personalizuotą, savivaldų, dialogišką, judrą, tyrinėjantį, kūrybinį ir reflektuojantį ugdymą(si). Tai skatina vaikus patirti ir suprasti aplinką visais pojūčiais, gilinti supratimą ir plėtoti gebėjimus.

Ugdymo(si) sritis „Kuriu ir išreiškiu“. Ugdymo turinys 1,5-3 ir 4-6 metų vaikams

Pasiekimų sritis	Pirmi-treti vaikų gyvenimo metai	Ketvirtį-šešti vaikų gyvenimo metai	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
<p><u>Estetinis suvokimas</u> <i>Vertybinių nuostata</i> Domisi, gėrįsi, grožisi gamtine ir kultūrine aplinka. <i>Esminis gebėjimas</i> Susipažįsta su įvairiais gamtinės ir kultūrinės aplinkos reiškiniais, reaguoja į juos, jaučia, suvokia ir, remdamasis savo supratimu, aptaria estetinius jų ypatumus, dalinasi asmeninėmis estetinėmis patirtimis, džiaugiasi savo ir kitų kūryba.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Emocingai reaguoja girdėdamas garsų, intonacijų sąskambį, stebėdamas savo ir kitų piešinius, paveikslus, šokių judesius, gamtos objektus bei reiškinius. ❖ Turi savo nuomonę (patinka, nepatinka) apie savo ir kitų kūrybą bei aplinką. ❖ Džiaugiasi, rodo, ką nors sako kitiems apie savo kūrybą. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Įgyvendindamas naujas kūrybines idėjas, nebijo eksperimentuoti, laužyti taisykles bei normas, žaismingai stulbinti. ❖ Atpažįsta meno paskirtis ir kontekstus, patirtus meno kūrinius susieja su savo asmenine raiška. ❖ Vertina savo ir kitų kūrybinę veiklą pasakydamas vieną kitą argumentą. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Klausosi mokytojų parinktos įvairių stilių, epochų ir kultūrų muzikos, kad būtų dedamas pagrindas platesniems muzikiniams pasirinkimams. ❖ Per įvairiapusišką muzikinę patirtį formuojasi estetikos pojūtį. ❖ Stebi ir tyrinėja aplinkos objektus bei reiškinius, patraukiančius dėmesį savo vizualinėmis savybėmis. ❖ Stebi, reaguoja ir interpretuoja mokytojo santykį su aplinkos objektais (susižavėjimą, grožėjimąsi). ❖ Plėtoja pajautą estetiškai aplinkai įstaigoje. Aplinkos daiktus bei objektus ne tik stebėti, bet ir liesti, matyti iš skirtingų perspektyvų ir pan. ❖ Mokytojo paskatinti stebi, analizuoja, aptaria, grožisi savo ir kitų vaikų, profesionalių menininkų sukurtais kūrinių.
<p><u>Meninė raiška</u> <i>Vertybinių nuostata</i> Domisi menų kalbomis, jaučia meninės raiškos džiaugsmą. <i>Esminis gebėjimas</i> Pagal savo išgales tyrinėja menų kalbas, spontaniškai ir tikslingai išreiškia emocijas, įspūdžius, mintis, idėjas jau įvaldytomis meninės raiškos priemonėmis.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Žaisdamas tyrinėja ant skirtingų paviršių paliktus pėdsakus ar išgautus vaizdus, mėgaujasi skirtingais potyriais. ❖ Kuria statinius, lipdinius, keverzones ar „galvokojus“. ❖ Grafinius ir erdvinis kūrinius palydi garsais, veiksmais, sava kalba. ❖ Vienas ir kartu su kitais dainuoja nesudėtingas daineles, jų tekstą interpretuoja kūno judesiais. Įvardija arba parodo, kad supranta kai 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Eksperimentuoja sudėtingesniems dailės technikomis, skaitmeninio piešimo ir kitomis kompiuterinėmis technologijomis. ❖ Turi išankstinį kūrybinį sumanymą, nuosekliai bando jį įgyvendinti; įgyvendindamas įvairias idėjas dažniausiai tikslingai pasirenka dailės priemones ir technikas. ❖ Pateikia savo muzikinę kūrybą grafiniiais ženklais arba naudodamas skaitmenines programas. Kuria garsinius fonus ir 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Intuityviai domisi aplinka, garsais, bando suprasti aplinkos ir savo muzikinio čiaušėjimo sąsajas. ❖ Mokosi vis tiksliau suvokti, imituoti ir atskirti ritminius bei melodinius darinius, taip įgydamas muzikos kalbos pradmenis. ❖ Žaisdamas muzikinius žaidimus, geriau susitelkia, išitraukia į muziką, ❖ Judėdamas pradeda jausti laiką – suvokia laiko trukmę, supranta judėjimo tempą, juda greitai arba lėtai, jaučia ritmą, instinktyviai šokinėja pagal tolygų ritmą. ❖ Mokytojo skatinamas plėtoja savos kūrybos dainavimą.

	<p>kuriuos muzikos kontrastus.</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ Tyrinėja ir atranda naujų judesių bei jų derinimo būdų. Judėdamas tyrinėja savo ir kitų vaikų asmenines erdves. 	<p>perkusinius akompanimentus.</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ Siūlo naujus šokio raiškos būdus, eksperimentuoja, kaip judesiais galima pavaizduoti įvairias emocijas ir nuotaikas, charakteringus veikėjų judesius. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Judesiu rodo muzikinę frazę, vis geriau imituoja, spontaniškai dainuoja dainas, kuriose juntamas metras, pasikartojantys ritmo dariniai ir tonacija. Gerina kvėpavimo įgūdžius, plečia vokalinį diapazoną. ❖ Muzikuodamas kūno perkusija ir instrumentais, lavina motoriką bei raumenų kontrolę, kai reikia sugriebti, kratyti, mušti, trinti ir t.t. ❖ Piešdamas ir kurdamas su įvairiomis priemonėmis bei piešimo įrankiais, plėtoja savo grafinę ir spalvinę raišką. ❖ Veikdamas, atrodantis, interpretuodamas, atkartodamas plėtoja grafinę ir spalvinę raišką, meninių sąvokų žodyną. ❖ Pažįsta ir patiria teatro meno reiškinius įstaigoje ir už jos ribų.
<p><u>Gebėjimas žaisti</u> <i>Vertybinė nuostata</i> Nusiteikęs kartu su kitais vaikais plėtoti žaidimus, kurdamas vaikų žaidimo kultūrą. <i>Esminis gebėjimas</i> Individualiai ir drauge su kitais žaidžia ir pats kuria įvairius žaidimus, moka laikytis skirtingų žaidimų taisyklių.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Žaidžiant pradeda derinti savo veiksmus su kito žaidėjo veiksmais. ❖ Individualiai ar dviese žaidžia paprastą režisūrinį ar vaidmenų žaidimą, laikosi žaidimo taisyklių. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Mokytojo paskatintas nesunkiai įsitraukia į kolektyvinius režisūrinius žaidimus, kuria naratyvinius žaidimų pasaulius. Žaidime vartoja išplėstinę kalbą, pradeda žaisti vaizduotės žaidimus vien kalbėdamasis. ❖ Tvarko žaidimo erdves prieš žaidimą ir jį baigus. ❖ Kuria išplėtotus ilgalaikių naratyvinių žaidimų siužetus. ❖ Žaisdamas su kitais lanksčiai kaitalioja vaidmenis, kontroliuoja savo ir kitų veiksmus, konstruktyviai sprendžia kylančius nesutarimus. ❖ Žaidžiant laikosi susikurtų žaidimo taisyklių. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Pasirenka arba ir pats susikuria erdves savo žaidimams. ❖ Žaisdamas spontaniškai su erdvinei ir vizualinei raiškai skirtomis priemonėmis bei medžiagomis, lavina erdvinę raišką. ❖ Mokytojui inicijuojant paprastą žaidimą bei palapsniui į jį įtraukiant vis daugiau žaidėjų, tuo pačiu perleidžiant žaidimo iniciatyvą patiems vaikams, įsitraukia į žaidimo procesą, kaupia su tuo susijusią patirtį. ❖ Įgudę žaisti režisūrinius žaidimus individualiai ir dviese, pamažu pereina prie siužetinių vaidmenų žaidimų. ❖ Siekdamas tiksliai atlikti pasirinkto vaidmens funkcijas, prisiima apibendrintus vaidmenis, kuria jiems pažįstamas kasdienės socialines situacijas. ❖ Prieš žaisdamas aptaria žaidimo temą, planuoja siužetą, lanksčiai kaitalioja vaidmenis, pats kontroliuoja vienas kito veiksmus ir

			geba spręsti kylančius nesutarimus. Bando kurti tęstinį žaidimą.
<p><u>Savireguliacija ir kontrolė</u> <i>Vertybinė nuostata</i> Nusiteikęs valdyti dėmesį, emocijų raišką ir elgesį. <i>Esminis gebėjimas</i> Sutelkia dėmesį ir pastangas veiklai, dažniausiai laikosi tvarkos ir susitarimų, bendraudamas su kitais elgiasi mandagiai, stengiasi kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus, įsiaudrinęs geba nusiraminti.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Yra ramus ir rodo pasitenkinimą kasdiene tvarka bei ritualais. ❖ Jeigu kas nepatinka, nueina šalin, atsisako bendros veiklos, ieško suaugusiojo pagalbos. ❖ Žaisdamas kalba su savimi, kad sutelktų dėmesį, kontroliuotų veiksmus. ❖ Padedamas suaugusiojo įprastose kasdienėse situacijose valdo savo emocijų raišką ir elgesį. ❖ Pradedama laikytis jam suprantamų suaugusiojo prašymų ir bendrų susitarimų. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Žino ir geba taikyti įvairius nusiramino, atsipalaidavimo būdus, siūlo juos kitiems. ❖ Žaisdamas geba sutelkti dėmesį ir pastangas, išvermę, slopinti impulsyvius veiksmus, ❖ Bando susilaikyti nuo netinkamo elgesio provokuojančiose situacijose jas ignoruodamas. ❖ Nesunkiai laikosi ir supranta susitarimų, taisyklių prasmę bei naudingumą ir dažniausiai savarankiškai jų laikosi. ❖ Lengvai priima dienos ritmo pasikeitimus. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Kasdienio valgymo metu mokosi valgyti tvarkingai ir savarankiškai. ❖ Naudojasi stalo įrankiais skirtingam maistui valgyti. ❖ Stebėdamas suaugusiųjų ir bendraamžių elgesį, žiūrėdamas filmukus, klausydamas skaitomų knygų, aiškinasi, koks elgesys yra tinkamas ar netinkamas, kas yra teisinga ar neteisinga ir kodėl? Stengiasi pagal įgytą supratimą elgtis tinkamai. ❖ Judėdamas, žaisdamas vaidmenų ir kitokius žaidimus, tyrinėdamas, kaip jaučiasi kitas, vis geriau atpažįsta bei įvardija įvairias savo ir kitų emocijas, jas sukėlusias situacijas bei priežastis.
<p><u>Kūrybiškumas</u> <i>Vertybinė nuostata</i> Nusiteikęs drąsiai kurti ir autentiškai išreikšti save, noriai tyrinėti naujas idėjas. <i>Esminis gebėjimas</i> Pasitelkia patirtį ir vaizduotę, tyrinėja savo ir kitų idėjas, randa būdų ir priemonių parodyti originalumą ir išradingumą, įgyvendindamas kūrybinius sumanymus, aptaria tai su kitais.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Žaisdamas atlieka įsivaizduojamus menamus veikėjo veiksmus. ❖ Rodo susidomėjimą kitų kūryba ir norą veikti kartu su kitais. ❖ Pakartotinai sugrįžta prie dominančių raiškos būdų tyrinėjimo. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Domisi, fantazuoja, užduoda klausimus apie kūrybinę veiklą, išbando įvairias naujas kūrybos priemones, būdus, sritis. Savo kūryboje atkartoja pastebėtus kitų kūrybos elementus. ❖ Numato, kaip ir kokiomis priemonėmis sieks kūrybinio rezultato. ❖ Dalinasi savo kūryba artimoje aplinkoje, pasakoja apie kūrybos procesą, paaiškina, kas jam svarbu ir įdomu, pasako, kam skirti jo paties ir kitų žmonių kūrybos rezultatai. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Savo mintis ir emocijas išreiškia per natūralų, spontanišką, džiaugsmingą judesį, vaidybą, taip suvokdamas ir įvaldydamas judesio kalbą bei kaupdamas fizinę bei jutiminę patirtį. ❖ Noriai improvizuoja, kuria ir žaidžia žaidimus su grupės draugais bei mokytojais. ❖ Savarankiškai žaisdamas ir kurdamas vis naujus žaidimus, sutelkia visus savo gebėjimus, atskleidžia savo pomėgius ir stiprybes. ❖ Šokdamas tyrinėja, fantazuoja, eksperimentuoja su garsais, balsais, judesiais, fizinėmis medžiagomis ir siužetais, generuoja idėjas tolesniam kūrybos etapui ❖ Patiria džiaugsmą kurdamas objektus ir kompozicijas iš įprastų ir netikėtų priemonių bei medžiagų.

			❖ Drauge su suaugusiais dalyvauja improvizacinio pobūdžio teatralizuotuose renginiuose
<p><u>Tyrinėjimas</u> <i>Vertybinių nuostatų</i> Domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando ir samprotauja.</p> <p><i>Esminis gebėjimas</i> Aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą, eksperimentavimą, klausinėjimą), samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Smalsauja, stebi; atsargiai elgiasi su nepažįstamais daiktais ir medžiagomis; bando aiškintis, kas tai yra, kaip tai veikia, vyksta. ❖ Fantazuoja ir eksperimentuoja su gamtine medžiaga, formomis, dydžiais, kiekiais, spalvomis, judesiu, mimika, garsais ir intonacija; ❖ Pamėgdžiodamas suaugusįjį ilgesnį laiką įsitraukia į tyrinėjimo veiklą; džiaugiasi tyrinėjimo atradimu, rezultatai rodo kitiems. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Domisi daiktų ir reiškinių savybėmis, tyrinėja augimo procesus. ❖ Lygina daiktus, medžiagas, augalus, gyvūnus, žmones, atsižvelgdamas į jų požymius, savybes; objektus ir reiškinius tikslingai grupuoja; pasirenka reikiamas tyrinėjimui. ❖ Samprotauja apie tai, ką pajuto, patyrė, atrado, sužinojo; remdamasis tyrinėjimo rezultatais kelia klausimus; siūlo idėjas, ką dar būtų galima tyrinėti. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Įvaldęs savo kūno judesius, spontaniškai judėdamas ir sąveikaudamas su aplinka ima pažinti savo kūno galimybes. ❖ Tyrinėja mokytojo pasiūlytas vizualinės raiškos priemones: jas liečia, judina, brauko, spaudo, teploja dažais, pirštukais, pastebi pėdsaką, spalvą, liniją, dėmę, pajaučia tekstūrą, skirtingų faktūrų medžiagiškumo paviršius. ❖ Kartu su bendraamžiais ir suaugusiais tyrinėja temas, kylančias iš jų patirčių, vaizduotės, įkvėptas skaitomų literatūros, muzikos, teatro ar dailės kūrinių.
<p><u>Emocijų suvokimas ir raiška</u> <i>Vertybinių nuostatų</i> Domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais.</p> <p><i>Esminis gebėjimas</i> Atpažįsta, atliepia, įvardija, aptaria savo ir kitų emocijas ar jausmus, jų priežastis, įprastose ramiose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais, kitiems priimtinais būdais, žodžiais ir elgesiu atliepia kito jausmus.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Pradeda atpažinti, ką jaučia, turi savus emocijų ir jausmų raiškos būdus, pradeda vartoti emocijų pavadinimus. ❖ Domisi kito vaiko ar suaugusiojo įvairių emocijų ir jausmų raiška, pastebi aiškiai reikiamas emocijas, į jas skirtingai reaguoja (pasitraukia šalin, jei kitas piktas; glosto, jei kitas nuliūdęs). 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Atpažįsta ir apibūdina savo emocijas ir jausmus, skirtingus jų raiškos būdus, pakomentuoja emocijas ir jausmus sukėlusias situacijas bei priežastis. ❖ Gana tiksliai iš veido mimikos, balso, kūno pozos nustato ir pasako, kaip jaučiasi kitas; pastebi nuskriaustą, nusiminusį ir dažniausiai geranoriškai stengiasi jam padėti. ❖ Pradeda kalbėtis apie jausmus, kokie emocijų ir jausmų raiškos būdai yra tinkami, kas gali padėti pasijusti geriau. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Kasdienėse grupės veiklose, sąveikose su mokytoju ir kitais vaikais kilusias savo emocijas (džiaugsmą, liūdesį, pyktį, nuostabą, baimę) išreiškia veido mimika, gestais, balsu, žodžiais, kūno poza. ❖ Mokosi emocijas atpažinti ir įvardyti, nuotaišoms žymėti naudoja emocijų veidelius, spalvas, nuotraukas ir kt. ❖ Žaisdamas vaidmenų žaidimus bei dalyvaudamas kitose veiklose, vis geriau atpažįsta bei įvardija savo ir kitų emocijas, jas sukėlusias situacijas bei priežastis. ❖ Išbando pačių atrastus ar iš skaitomų knygelių, iš suaugusiųjų sužinotus įvairius emocinių ryšių, abipusės simpatijos, draugystės užmezgimo ir palaikymo būdus, aiškinasi, koks draugas yra geras ir koks yra blogas.

			❖ Dalinasi ir reflektuoja patirtas patirtis su šalia esančiais.
--	--	--	---

Ugdymosi kontekstai ir pedagogo vaidmuo, strategijos, metodai, būdai. Pedagogas skatina vaikų įsitraukimą spontaniškai tyrinėti, eksperimentuoti ir išbandyti kūrybines medžiagas bei priemones, sukuriant asmeninio pasirinkimo galimybes. Stebimos vaikų pastangos ir autentišką raišką. Pozityviai reaguoja į jų kūrybinį procesą, padėdamas jiems tęsti ir įgyvendinti savo idėjas. Mokytojo jautrus, palaikantis ir susidomėjęmą išreiškiantis grįžtamasis ryšys padeda vaikams giliau suprasti meninę raišką, vertinti savo ir kitų kūrybą, bei atrasti pirmenybę tam tikroms meninės raiškos sritimis bei formoms. Be to, pedagogas skatina vaikų žaislingumą, simbolinį mąstymą ir socialinį bendravimą, stiprinant improvizacinius įgūdžius.

Kuriant ugdymo(si) kontekstus, siekiama sukurti aplinkas, kurios skatintų vaikų kūrybiškumą, saviraišką ir tyrinėjimo džiaugsmą. Šie kontekstai apima mokyklos vidaus ir lauko aplinkas bei vietas už mokyklos ribų, kaip parkai, muziejai, teatrai, šventės ir kiti kultūriniai bei gamtiniai objektai. Esminis tikslas yra užtikrinti vaikų emocinį ir fizinį saugumą, sudarant sąlygas vaikų iniciatyvoms, ilgalaikiam domėjimuisi ir gilesniam supratimui. Kontekstuose dėmesys sutelkiamas į vaikų iniciatyvą, kurią palaiko estetiškai patraukli ir veiklai atvira aplinka. Vaikai gali laisvai pasirinkti veiklą, medžiagas, priemones, veikimo vietas ir laiką, taip pat bendradarbiauti arba veikti individualiai. Tokia aplinka skatina vaikų kūrybiškumą, vaizduotę, improvizacinius gebėjimus ir socialinį bendravimą. Be to, kontekstai yra modeliuojami taip, kad būtų palaikoma vaikų saviraiška, suteikiant jiems galimybę išbandyti įvairias veiklos formas ir pristatyti savo kūrybą skirtingais būdais.

V. VAIKŲ UGDYMO(SI) PAŽANGA, UGDYMO(SI) TĖSTINUMAS

Vaiko ugdymosi pažangos vertinimas tai nuolatinis informacijos rinkimas bei kaupimas apie ugdomų vaiko galių pasiekimus visose veiklos srityse, duomenų analizavimas bei maksimalių vaiko potencinių galimybių numatymas. Tai šiuolaikinio kokybiško ugdymo esmė, padedanti plačiau išvelgti ugdymo perspektyvas, pasirenkant patraukliausius individualiuosius tikslus, uždavinius, turinį bei technologijas ne tik įprastos raidos vaikams, bet ir specialiųjų ugdymo(si) poreikių bei ypatingų gabumų vaikams.

Apie vaikų ugdymosi pasiekimus sprendžiama iš vaikų kasdienės veiklos ir jos rezultatų. Mokytojas nuolat teikia vaiką motyvuojantį, įtraukiantį, auginantį grįžtamąjį ryšį. Su vaikais

pasidžiaugiama veikla, aptariamas veiklos procesas ir rezultatai, vaikai mokosi patys įsivertinti savo veiklos patirtis ir rezultatus. Pedagogas yra ir savo organizuojamo ugdymo proceso kokybės tyrėjas, vertinantis savo pedagoginių sprendimų poveikį vaikų ugdymosi pažangai. Ugdymo(si) procesas planuojamas atsižvelgiant į vaikų ugdymosi pasiekimus ir vaikų pažangos analizės rezultatus. Siekiant visų ugdymo(si) proceso dalyvių kryptingo įsitraukimo į ugdymo(si) procesą, nuolat derinami vaiko, tėvų (globėjų), mokytojų, švietimo pagalbos specialistų lūkesčiai dėl vaiko tolesnio ugdymo(si).

Vaiko pasiekimai vertinami pagal Ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymosi pasiekimų aprašo 18 pasiekimų sričių arba pritaikytoje programoje, atsižvelgiant į nustatytus vaiko specialiuosius ugdymosi poreikius. Vertinami vaiko pasiekimai ir jo daroma pažanga, lyginant ankstesnius vaiko pasiekimus su dabartiniais. Ugdymo(si) pasiekimų ir pažangos vertinimas grindžiamas individualizavimo principu, t. y. kiekvieno vaiko pasiekimai vertinami atskirai, pagal jo turimas galias ir nelyginant su kitais.

Vaikų pažangos ir pasiekimų vertinimu siekiama:

- ❖ pažinti kiekvieną vaiką, atpažinti jo pasiekimus įvairiose ugdymo(si) srityse, stebėti, ko ir kaip vaikas mokosi, ko išmoko;
- ❖ padėti vaikui sėkmingai augti, tobulėti, pastebėti konkrečius jo ypatumus ir nustatyti papildomų švietimo pagalbos paslaugų poreikį, kurių negali suteikti tėvai (globėjai);
- ❖ teikti informaciją apie vaiko daromą pažangą ir pasiekimus tėvams (globėjams), kitiems specialistams, įstaigos administracijai;
- ❖ tikslingai planuoti ugdymą, panaudojant informaciją apie vaiko potencialą, galias ir pasiekimus;
- ❖ nustatyti, ar vaikų ugdymo organizavimas yra veiksmingas, priimti pagrįstus sprendimus ugdymui tobulinti.

Vertinama ne tik vaiko įgyta patirtis, jo žinios, vertinami ir jo gebėjimai bei išsiugdytos vertybinės nuostatos (vaiko įgytos kompetencijos).

Ugdymo pasiekimų vertinimo metodika.

Vaiko nuolatinis ugdymosi pažangos stebėjimas, dokumentavimas ir analizė, siekiant užtikrinti aukštą ugdymo kokybę ir vaiko individualių poreikių tenkinimą, atliekamas laikantis individualizavimo (kiekvieno vaiko pasiekimai vertinami individualiai), nuoseklumo (vertinimas atliekamas nuosekliai,

siekiant stebėti ilgalaikę vaiko pažangą ir vystymąsi įvairiose srityse) ir bendradarbiavimo (vertinimo procesas apima mokytojų, vaikų tėvų (globėjų) ir pačių vaikų dalyvavimą) principais.

Ugdymo(si) pasiekimų vertinimas vyksta šiais etapais:

Pradinis vertinimas:

- ❖ Atliekamas pradinis vertinimas, kai vaikas pradeda lankyti lopšelių-darželių.
- ❖ Stebima vaiko pradinė adaptacija, įgūdžiai, gebėjimai ir poreikiai.
- ❖ Pokalbis su vaiko tėvais (globėjais), siekiant išsiaiškinti tėvų lūkesčius dėl vaiko ugdymo(si).

Nuolatinis stebėjimas ir dokumentavimas:

- ❖ Mokytojai nuolat taiko pagrindinius pažangos ir pasiekimų vertinimo metodus (stebėjimą, vaiko veiklų, darbelių analizę, pokalbį su vaiku, vaiko pasakojimą, diskusiją, individualias užduotis ir kt.), fiksuoja svarbius momentus, pažangą ir sunkumus, su kuriais susiduria vaikas. Stebėjimui naudojami įvairūs metodai (nuotraukos, garso ar vaizdo įrašai, keliami į e. dienyne „Mūsų darželis“ ir kaupiami vaiko aplanke).
- ❖ Analizuojami vaiko kūrybinių darbų, projektų ir kitos veiklos rezultatai. Fiksuojami pasiekimai, pažanga ir ugdymosi poreikiai.

Pasiekimų įvertinimas:

- ❖ Atliekamas I ir II pusmečio vertinimas du kartus per metus: rugsėji-spali ir gegužę-birželį. Apibendrinami vaiko pasiekimai ir pažanga. Duomenys suvedami e. dienyne.
- ❖ Vaikų pasiekimų įvertinimas pateikiamos aprašomuoju būdu – trumpais komentarais, nusakančiais, kokios yra vaiko stiprybės, kas jau pasiekta, ką reikia tobulinti. Vaikui pereinant iš ikimokyklinio ugdymo į priešmokyklinio ugdymo grupę, informacija apie vaiko pasiekimus perduodama priešmokyklinio ugdymo grupės mokytojui.
- ❖ Vaiko pasiekimai individualiai aptariami su tėvais (globėjais). Jei yra poreikis, į aptarimą įtraukiami Vaiko gerovės komisijos atstovai, kiti specialistai, administracijos atstovai.

Tolesnis planavimas:

- ❖ Sukaupta informacija naudojama tikslingam veiklos planavimui, bendradarbiavimui su tėvais (globėjais), sklandžiam perėjimui ugdytis pagal priešmokyklinio ugdymo programą.

Vaikų ugdymosi pasiekimų dokumentavimo, stebėsenos ir surinktos informacijos naudojimo procesai vykdomi laikantis visų etikos reikalavimų.

Tėvams (globėjams) pageidaujant įstaigos pedagogai turi sudaryti sąlygas atlikti vaiko brandumo mokytis pagal priešmokyklinio programos vertinimui.

Ikimokykliniame ugdyme įgytų pasiekimų visuma sukuria prielaidas vaikui sėkmingai ugdytis kompetencijas, numatytas priešmokyklinio ugdymo programoje. Vaiko priešmokyklinis ugdymas nuosekliai tęsiamas, atsižvelgiant į tai, kurio žingsnio pasiekimus įvairiose pasiekimų srityse jis jau yra įgijęs. Jeigu penkerių metų vaikas nėra pasiekęs penkto pasiekimų žingsnio, jam rekomenduojama dar vienus metus ugdytis pagal ikimokyklinio ugdymo programą.

Vaikų ugdymo(si) dermę bei tęstinumą užtikrina mokyklos Programos ir Priešmokyklinio ugdymo programos svarbiausių ugdymo(si) principų atitiktis ir ugdymo(si) proceso kryptingumas - ugdymo(si) modeliavimas iš vaiko raidos ir ugdymosi perspektyvos, išskirtinis dėmesys žaidimo pedagogikai ir patirtiniam vaikų ugdymo(si). Užtikrinamas nuoseklus pasiekimų sričių ir turinio augimas, siekiant, kad vaikas būtų pasiruošęs sėkmingai mokytis mokykloje.

LITERATŪRA

„Ikimokyklinio ugdymo programos gairės“, patvirtintos Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2023 m. rugsėjo 4 d. įsakymu Nr. V-1142.

„Universalus dizaino mokymuisi gairės“, 2023.